

ODGOVOR MARGOTTIJU:

Na fašističke napadače na naš list mi odgovaramo pojačanom, življom i oštrijom akcijom.

ISTRA

ODGOVOR MARGOTTIJU:

Naši će čitatelji odgovoriti na napadaj Margottija na »Istru« tako, da će poduprijeti i moralno i materijalno svoj list.

GLASILO SAVEZA

JUGOSLOVENSKIH

EMIGRANATA

IZ JULIJSKE KRAJINE

SETON WATSON
SE BORI ZA NAS

Medju ovim rijetkim Englezima, koji se zanimaju i našim problemom, koji su o njemu bilo kada i bilo što rekli, Seton Watson je prvi. To je ime poznato svakome onome, ko pozna noviju diplomatsku historiju Centralne Evrope. Jer je ta historija u mnogim svojim momentima bila pod uplivom njegovih kampanja i intervencija, naročito za vrijeme rata i neposredno poslije rata. Dr. R. W. Seton Watson je profesor savremene historije Centralne Evrope na londonskoj univerzi. On je nesumnjivo jedan od najjačih i najpoznavanijih živućih autoriteta za pitanje Centralne Evrope. On je Centralnoj Evropi posvetio svoj život i u tačine je pozna. Naročito se bavio pitanjem samoodređenja naroda u doba kad su se krojile nove granice, a u novije vrijeme bavi se pitanjem revizije granica i zauzima u tom pitanju stav, koji se može smatrati u duhu ideja Male antante, to znači antirevizionistički u glavnom, ali on ne isključuje pravednu reviziju. O toj temi napisao je već mnogo napisa od velike vrijednosti. Njegov studij o granicama u Centralnoj Evropi temeljit je i pravedan. U londonskoj reviji »Slavonic Review« (br. 34 za juli 1933 preštampano u posebnu brošuru) pisao je studiju pod naslovom »Problem revizije i slavenski svijet«. On tu zauzimlje gledište, da bi trebalo revidirati talijansko-jugoslavensku granicu prije svega onoga što revizionisti traže predvoditi od Mussolinija. Seton Watson tu kaže:

»Unutar sjeverne talijanske granice postoje dvije narodne manjine... I ne mala je ironija, u činjenici, da su ove dvije zone jedine dvije zone u Evropi, gdje je »clean cut« (čisti prosek) na rasnim linijama moguć, i gdje bi se, stoga, problem posvema mogao eliminirati graničnom rektifikacijom bez da se stvori nova manjina. Ali g. Mussolini, glavni advokat revizije drugdje, nema namjere da povraća manjine, koje u prvom redu nikad nisu smjele biti dodijeljene Italiji, i koje njegova sadašnja politika hoće da asimilira najokrutnijim metodama što se dađu zamisliti.«

Nedavno je g. Seton Watson imao prilike, da ponovno nastupi protiv talijanskomadžarskog revizionizma i ponovno je izišao s isticanjem pravednosti revizionizma za Jugoslaven u Julijskoj Krajini. On je ponovno istakao težak položaj naše manjine pod Italijom i upozorio je na to kao na bitni razlog nepovjerenja i razmimoilaženja između Italije i Jugoslavije.

Kako javlja velika engleska revija »International Affairs« u svom broju za maj i juni 1935. 19. marta održano je u jednoj velikoj dvorani (Carnegie hall) u Londonu predavanje o temi »Talijanska vanjska politika«. Predavao je talijanski politički publicista Luigi Vilari. Medju brojnim Englezima koji su prisustvovali predavanju, bilo je više uglednih političkih ličnosti, a medju njima bio je i Seton Watson. Ispred Vilarija i Seton Watsona, razvila se po završenom predavanju polemika diskusija, u kojoj je Seton Watson triumfirao svojom čvrstom argumentacijom, jer je pobio prilično prozirne tvrdnje fašističkog predavača. Ono što je Seton Watson rekao Vilariju djelovalo je na prisutne kao otkriće i Seton Watson učinio je veliku uslugu Jugoslavenima uopće, a naročito nama iz Julijske Krajine. Za propagandu naše ideje u Engleskoj to je predavanje bilo upravo zbog intervencije g. Seton Watsona od najveće važnosti, pogotovo zato, jer je spomenuta revija donijela uz Vilarijevo predavanje i pobijanje Setona Watsona. A ta se revija čita u Engleskoj mnogo, naročito u političkim i diplomatskim krugovima!...

Nije nam moguće prenijeti citavo predavanje Vilarija i sve opaske Setona Watsona, nego ćemo se osvrnuti samo na ono bitno. Vilari je govorio uglavnom o talijansko-jugoslavenskim odnosima od rata dalje, s naročitim obzirom na najnoviji »preokret« u tim odnosima, poslije izjave talijanskog ministra u Beogradu Viole Vilari je rekao u svom predavanju i ovo:

»Ugovorima o miru Italija se oslobodila bivšeg austro-ugarskog carstva, koje je kroz 50 godina ugrožavalo njenu egzistenciju. Ali ona je našla na svojoj jadranskoj granici jedan narod, koji je naslijedio mnoge crte pokojne monarhije kao i priličan dio njenog teritorija. Jugoslavija ima veliku, dobro organizovanu i odlično snabdjevenu i hrabru vojsku, ali ona je našalost kroz više godina bila inspirisana snovima o širokim ekspanzijama na račun svojih susjeda, naročito Italije, čije je jadranske provincije i obalu priželjkivala. U ugovorima u Rapallu i Rimu (1920 i 1924) teritorijalna pitanja između dvije zemlje bila su formalno riješena, ali je jedna aktivna propaganda protiv ovih rješenja nastavljena u

Dvije značajne okružnice

NADBISKUP MARGOTTI PROTIV NAŠEGA LISTA
Pozivanje na svjedočanstvo jugoslavenskih biskupa

BISKUP SANTIN TOLERIRA ČAK I NJEMAČKI JEZIK ALI NE HRVATSKI I SLOVENSKI

Donosimo u originalu i prevodu najprije okružnicu, koju je izdao i objavio u službenom organu goričke nadbiskupije nadbiskup Carlo Margotti dne 3. marta ove godine. Tom okružnicom nastupa gorički nadbiskup ogorčeno protiv našega lista i ljubljanskog »Jutra« zbog pisanja o njemu. Interesantan je onaj pasus u toj okružnici, gdje se Margotti poziva na mišljenje jugoslavenskih biskupa o štetnom učinku našega pisanja...

Osim te okružnice donosimo i okružnicu riječkog biskupa Antona Santina od 30. marta ove godine, kojom se određuje, da je svećenici dozvoljeno u riječkoj biskupiji služiti se latinskim talijanskim i njemačkim jezikom, bez obzira, da je biskupija po ogromnoj većini vjernika slavenska.

Okružnice glase:

MONITUM.

Aliquot abhinc menses publica diaria finitima Jugoslaviae, praesertim vero »Jutra«, quod Labaci prodit, et »Istra« Zagrebi editum, impudentissimum bellum contra Archiepiscopum Goritiensem indixerunt idemque continuant improbis inuriis et notitiis omnino falsis vel admodum ex professo exaggeratis.

Maxime autem dolendum est, quod auctores tam deplorabilis facinoris in hac Archidiecesi residere videantur.

Dum haec tristi animo referimus, considerantes grave animarum damnum, quod, testibus dilectis Fratribus Nostris Jugoslaviae Episcopis, ex hac agendi erratione evenit, cunctos et singulos clericos et fideles archidiecesis Nostrae monitos expresse volumus, ut, nulla suffragante causa, diaria supradicta ceteraque similia deinceps omnino rejiciant, neve quidquam per eadem edendum conscribant.

Datum Goritiae, ex Aedibus Nostris, die 3. martii 1935.

CAROLUS, Archiepiscopus

Franciscus Setnicar, Cancell. Archiep. (Bolletino dell' Archidiecesi di Go-

rizia» Organo ufficiale per gli atti della Curia Arcivescovile Anno LXI. No. 48. marca 1935.)

Prevod:

OPOMENA.

Unatrag nekoliko mjeseci dnevnik su-sjedne Jugoslavije, naročito pak »Jutra«, koje izlazi u Ljubljani, i »Istra«, izdavana u Zagrebu, započeli su krajnje besramnu borbu protiv goričkog nadbiskupa pa je i nastavljaju nepoštenim klevetama i izvještajima potpunoma lažnima ili namjerno pretjeranim.

Najviše pak trebz žaliti, što se čini, da se začetnici tako žalosnog zlodjela nalaze u ovoj nadbiskupiji.

Dok ovo žalosna srca objavljujemo, po-mišljajući na veliku štetu duša, koja, po svjedočanstvu drage naše braće jugoslavenskih biskupa proizlazi iz ovog načina rada, sve i pojedine svećenike i vjernike naše biskupije izričito hoćemo opomenuti, da ne zaklanjajući se za nikakav razlog spomenute dnevnike i ostalo slično u buduću potpuno odbace i ne pišu ništa što bi oni trebali objelodaniti.

Dano u Gorici, u našoj palači 3. marta 1935.

† Carolus, nadbiskup

Franciscus Setnicar, nadbiskup. tajnik.

CONFERENZA PASTORALE.

Si propongono i seguenti casi di morale da risolvere nella prossima conferenza pastorale, che a Fiume si terrà nel Vesco-vado martedì 18 giugno alle ore 15.30 e in provincia entro il 30 giugno.

Le soluzioni devono essere da tutti presentate questa volta in iscritto, per ragioni di facilità di controllo devono essere scritte o in latino, o in italiano oppure in tedesco.

(Slijede temati za referate).

Dalla Curia vescovile.

Fiume. 30 marto 1935. † Antonio, Vescovo.

»Bollettino del Clero della Diocesi di Fiume«. Aprile 1935 No. 4. No. 254/35.

Jugoslaviji, tako da je spriječila svako do-bro sporazumijevanje s Italijom za nekoliko godina. Italija je s druge strane bila optužavana od Jugoslavije da vodi antijugoslavensku propagandu u Dalmaciji, iako osjećaj velike žalosti koji mnogi Talijani dijele zbog gubitka fine latinske i talijanske civilizacije Dalmacije nije nikada dobio formu terorističkih prijetnja, ubistava i ucjena. Italija je bila optužena da je dala vala sklonište jugoslavenskim političkim izbjeglicama i govoreno je, da je izvjestan broj ovih izbjeglica nastanjen bio u raznim dijelovima Italije. To je tačno. Veliki broj ovih izbjeglica, kao i drugih izbjeglica koji pripadaju manjinama(!) pod Jugoslavijom, sklonuo se u Italiju, tako da je trebalo nešto poduzeti za njih.

Dalje je Vilari govorio:

»Najveća briga Italije posvećena je moru. Njena neobranjena istočna obala, koja nema navalnih baza između Venecije i Brindisija, izložena je mogućim napadima sa dalmatinske obale, sjajno snabdjevene uvalama, idealnim pomorskim bazama, koju brane dvostruki a često i trostruki lanci krševitih ostrva. Kada bi ta obala bila u rukama jedne neprijateljske sile koja bi imala snažnu mornaricu, Italija bi bila izložena neprestanoj opasnosti. Istina je da Jugoslavija nije velika pomorska sila. Ali ne postoje garancije da se ona neće združiti s nekim saveznikom neprijateljem Italije i njemu staviti na raspoloženje svoje pomorske baze, a u tom slučaju i jedna srazmjerno mala ali dobro organizovana sila mogla bi proizvesti neopisivu štetu. Takva flota mogla bi vršiti napade na talijansku obalu iz jedne od jugoslavenskih luka preko Jadrana, napraviti strašne štete i vratiti se u svoju pomorsku bazu prije nego što bi talijanska flota mogla doći na lice mjesta iz Pule ili Brindisija, pa čak da je obavještena o napadu u trenutku kada je započeo.«

Vilari nastavlja:

»Jadran nije samo italo-jugoslavenski problem. Južno od Kotora leži albanska obala. Mnogo je bilo pisano i govoreno o talijanskoj akciji u Albaniji. Ali pri tome treba imati na umu da je interes Italije u Albaniji čisto negativan. Italija je uvijek osjećala izvjestan interes za albanski narod, čiji mnogobrojni sunarodnjaci žive u Južnoj Italiji stotine godina. Ona sa svoje tačke

gledišta ne želi da zagospodari Albanijom, ali joj je stalo da toga da albanska obala ne pripadne jednoj neprijateljskoj sili. Ova obala je čak i bliža talijanskoj obali nego što je Dalmacija. Naš interes u Albaniji može biti upoređen onome Engleske spram holandske obale. Britanci su zaista vodili mnoge ratove da spriječe Holandiju da padne u ruke neke velike vojne i pomorske sile, iako oni nisu nikada mislili da zagospodare Holandijom. Pokušaj Jugoslavije da upliješe na Albaniju bio je drugi razlog italo-jugoslavenskih nesporazuma.«

Uza sve to Vilari je optimista pa vjeruje u prijateljstvo s Jugoslavijom, jer on kaže: »Medjutim, postoje mnogi razlozi za sporazumijevanje između dvije zemlje. Njihova međusobna trgovina je vrlo aktivna, pošto se njihovi međusobni proizvodi dopunjuju. Italija je najbolji kupac Jugoslavije, i zauzima drugo ili treće mjesto među zemljama koje uvoze iz Jugoslavije. Sve što Italija traži jeste da Jugoslavija stvarno primi sporazum od 1924. godine kao definitivni, jer joj Italija hoće da izadje u susret. U jednom od svojih posljednjih govora g. Mussolini je ovo izrazio veoma odlučno.«

Poslije predavanja Vilarija započela je diskusija u kojoj su uzeli učesća pored Vilarija, Seton Watson i drugi prisutni.

U svome opširnom pitanju Seton Watson spomenuo je, da je Vilari u svome predavanju govorio za neke manje države Centralne Evrope da se zanose idejama stare Austro-Ugarske monarhije. G. Watson misli sa svim protivno tome, a to je da je Italija primijenila poznato načelo stare monarhije »Divide et impera« na cjelokupni Jugo-Istok Evrope, između Jugoslavije i Albanije, između Jugoslavije i Bugarske, između Rumunjske i Mađarske, između Čehoslovačke i Mađarske, između Albanije i Grčke. G. Watson je naročito bio iznenađen tvrdjenjem Vilarija da je Italija pomogla grčko-turski sporazum, jer da to ne dokazuje sadanje držanje Turske spram Italije. G. Watson je zamjerio g. Vilariju što u svome predavanju nije govorio i o držanju Italije u pravcu revizije ugovora. On je spomenuo da je Italija podjarivala jednu fantastičnu koncepciju revizije Mađarske, koja je više od svih

Prevod:

Br. 254/35

PASTIRSKA KONFERENCIJA.

Predlažu se slijedeći primjeri iz moralne, koji se imaju riješiti na slijedećoj pastirskoj konferenciji, koja će se vršiti na Riječi u biskupskoj palači u utorak, 18. juna u 15.30 a u pokrajini u vremenu do 30. juna.

Ovoga puta moraju svi predložiti pismena rješenja, a radi lakše kontrole moraju ta biti napisana ili latinski ili talijanski ili njemački.

(Slijede temati za referate).

Iz biskupske kurije.

Rijeka, 30. marta 1935. † Anton, biskup.

*

Okružnica goričkog nadbiskupa Margottija potvrđuje samo još jednom sve ono što smo o njegovom nekatoličkom i nekršćanskom djelovanju pisali.

Što se tiče njegovog pozivanja na svjedočanstvo jugoslavenskih biskupa o štetnosti našega pisanja, prepuštamo njima o tome riječ.

Riječki biskup Santin je izdao svoju okružnicu mjesec dana iza toga što je primio od »Obredne kongregacije« kod Svete Stolice u Rimu potvrdu, da Vatikan ostaje na prvotnoj odredbi, kojom je od sada zabranjena upotreba staroslavenskog, hrvatskog i slovenskog jezika u crkvenim obredima u riječkoj biskupiji. Ujedno je Kongregacija izrazila uvjerenje, da će riječki biskup znati taj nalog izvršiti. Od koga dolazi odredba o uporabi njemačkog jezika u toj biskupiji (što jako miriše po pokornoj Austro-Ugarskoj) nije nam poznato. Možda je to skuhao Vatikan, ili je možda to izmislio riječki biskup da — ošteti na taj način slavenske vjernike za ukinuće njihovog jezika u crkvi. — L. Č.

ČITATELJI!

Odgovorite na napadaj nadbiskupa Margottija: poduprite moralno i materijalno naš list!

drugih onemogućila uniju pet dunavskih država. Ta politika Italije sastojala se u tome da pod svoje okrilje stavi dvije od ovih revizionističkih država, tako da je stvorila grupu Italija—Austrija—Mađarska protiv tri druge države, koje je uputila u pravcu Male antante. Ako neko u Evropi mora da šuti o pitanjima revizije to je Italija. Kada bi se jedna granica trebala da mijenja na etnografskoj bazi to bi bila granica Italije spram Austrije i Jugoslavije, pa stoga g. Watsonu izgleda zaista nesrećno što je Italija postala šampion ovoga specijalnog pokreta.

Na kraju g. Watson pottsjeća Vilarija na slijedeće četiri tačke zbog kojih postoje teškoće između Jugoslavije i Italije:

1. G. Mussolini je vjerovao za nekoliko posljednjih godina u mogućnost jugoslavenskog rascjepa;

2. Vjerujući da se Hrvatska može da otcijepi od Srbije, talijanska vlada potpirivala je aktivnost emigranata, koje je održavala, naoružavala i finansirala.

3. Talijanski planovi spram Dalmacije.

4. Stanje jugoslavenskih manjina u Italiji, kojima su oduzeta najosnovnija jezična i politička prava.

Poslije ovoga istupa Setona Watsona Vilari nije znao što da kaže. Htio je da izvrne činjenice i da dokaže, da Italija nije — revizionistička... A za našu manjinu pod Italijom Vilari je pokušao da se izvuče nekim općim frazama, koje nisu mogle nikoga da uvjere.

Vilari je rekao da sve što Italija od Jugoslavena pod Italijom traži jeste da oni postanu dobri građani Italije. Niko u Italiji ne želi da s njima postupa nepravedno i njima je prvih dana po zaključenju ugovora o miru data sloboda u svakom pravcu. Ali su Jugoslaveni s druge strane granice koristili se ovom slobodom da pošiju namir i da spriječe pomirenje dviju rasa na talijanskom teritoriju.

Znači, da su Jugoslaveni iz Jugoslavije krivi što ne dozvoljavaju talijansku asimilaciju — pomirenje rasa! — u Julijskoj Krajini.

Nije ni čudo da na ovo nije htio Seton Watson da odgovara.

(im.)

APŠENJA RADI GLASINA O POTONUČU JEDNOG TRANSPORTA ZA ABESINIJU

Lipa, maja 1935. U ove zadnje dane strelovitom se je brzino prono po našim selima glas, da se je jedan veliki talijanski parobrod, koji je vozio vojnice za u Afriku, potopio, a u njemu da je bilo mnogo naših ljudi. Ne znamo koliko je u ovim vijestima istine, ali svakako nešto se je moralo desiti, jer ovdašnje vlasti jako uzrujavaju ovakve vijesti i zbog ovih vijesti mnogo je ljudi u našoj općini uapšeno. Među njima se nalaze i dvojica iz našeg sela i to braća Josip i Franjo Juričić. Uapšeni su, jer su i oni čuli ove vijesti. Obadvojica otpremljena su u bistrički zatvor.

STANKO PROSEN IZ AJDOVŠČINE ARETIRAN

Ajdovščina, 28. maja 1935. (Agis). Dne 15. t. m. je bil aretiran od goriške kvesture 28 letni delavec Stanko Prosen, doma iz Ajdovščine. Ker je fant znan kot miren in priden, ki se ni nikdar zanimal za drugo kot za delo ter zaslužek, si nihče ne zna tolmačiti vzroka te nenadne aretacije, ki je izzvala v Ajdovščini splošno začudenje in nezadovoljstvo. Kje se nahaja, ni za enkrat še znano. O njegovi usodi bomo še poročali.

KONFINACIJA STANISLAVA HROVATINA

Sempas, maja. — (Rob.) — Pred štirimi meseci je bil v Sempasu aretiran Stanislav Hrovatin pod sumom, da je uničil Arnaldovo drevesce. Sodni postopek je sedaj izpadel negativno, Stanislav Hrovatin pa je konfiniran za dobo treh let.

ČETNAEST AUTOMOBILA ZAPLIJE- NJENO ZBOG KRUMČARENJA IZ SLOBODNE ZONE

Skalnica, maja 1935. Kako u drugim krajevima uz slobodnu riječku zonu, a tako i kod nas, premda smo mi mnogo oduševljeni od te zone, razvilo se je krumčarenje. Svakim se danom vidi gdje finansijski stražari plijene i voze ili automobil ili pak po više komada bicikla. Mogli smo doznati da je do sada zaplijenjeno 14 što teretnih što luksuznih automobila. Ove zaplijenjene automobile prodaje financa od 1000 do 5000 lira, a bicikle od 25 do 100 lira komad.

MLEKARNI V NOVI SUŠICI PREPOVE- DANO OBRATOVANJE

Št. Peter na Krasu, maja 1935. (Agis). — V Novi Sušici pri Košani je že dalj časa obstojala domača mlekar- ska zadruga, ki je imela lastno mlekar- no. Zadnja leta, ko je kriza čim dalje bolj upropaščala našega kmeta, se je tudi poslovanje v mlekarni krčilo. Ker je kriza postajala z vsakim dnem občut- nejša ni bilo nobenega upanja več, da bi mogla zadruga zboljšati in omogo- čiti obrat v opsegu, da bi se poslovanje rentiralo. Zato so sklenili zadrugarji in preselili mlekarstvo z vsem obratom iz Nove Sušice k veleposestniku Deklevu ob reki Reki. Ker je imela mlekar- na tu večje območje dobaviteljev mleka in večjo priliko za odpošiljanje mleka in mlekar- skih izdelkov v Trst, se je obra- tovanje zboljšalo in kazalo prve uspehe. Pred dvema mesecema pa je prišel iz Trsta poseben komisar. Ogledal si je mlekar- no in vse naprave v njej ter ugo- tovil, da prostori mlekarne ne odgova- rjajo predpisom in da niso dovolj higie- nični. Na podlagi te konstatcije so morali obrat v mlekarni takoj ustaviti. Tako so oblasti onemogočile delovanje še ene naše zadruge in jo uničile.

ČUDNO STROGE ODREDBE ZA OBR- NIKE

Trst, maja 1935. (Agis). — Zdi se, da obrtniki nimajo poleg plačevanja davkov in drugih takih zadev nikakih obveznosti napram oblasti in državi. Toda to ni tako enostavno niti z kako navadno gostilno. Znamo nam je, da je neki gostilničar iz tukajšnje okolice moral odpotovati v inozemstvo zaradi va- žnih opravkov. Vodstvo gostilne je med tem časom prepustilo nekemu svojemu sorodniku. Toda oblasti niso bile nika- kor zadovoljne s tem. Moral je baje svojo koncesijo prepisati za dobo enega leta svojemu polnopravnemu zastopni- ku, ki je tako postal za to dobo popoln lastnik gostilne. Omenjeni gostilničar je tako prišel ob svoj zaslužek na čisto nenavaden način.

»IO SONO UN ITALIANO E ME NE VANTO!«

Pričetkom tega meseca se je zgodilo, da so šolski otroci v našem Doberdobu za- peli med odmorom na šolskem dvorišču nedolžno slovensko pesmico. Učitelj jih je zato pretepel in zaprl do trdne teme. Peti bi namreč morali: »Io sono un italiano e me ne vanto!« — (rob)

OBSODBA ZARADI BEGA ČEZ MEJO.

Gorica, maja 1935. — (Agis). — Pred tukajšnjim sodiščem je bil obsojen Frane Piculin iz Čepovana na 3000 lir denarne globe iz 4 mesece zapore, ter štefan Bertoč iz Dola pri Čepovanu na 6 mesec ječe in 400 lir denarne globe. Oba sta bila obsojena v kontumaciji za- radi bega čez mejo.

ČEMU JE BILO KONFINIRANO 8 FANTOV IZ OKOLICE TRSTA

Pangerc, Pavlič, Štrani, Šajn, Ota, Žerjal, drugi Ota in Vili

Dolina, maja 1935. (Rob). Z ozirom na konfinacijo 8 fantov iz Doline in bli- žnjih vasi, ki so jo izvršile oblasti meseca januarja t. l., nam poročajo iz Doline sle- deče podrobnosti:

V Dolini je bila že par let ustanovljena organizacija »Dopolavoro« ki pa ni mogla priti do zaželjenega razmaha iz razloga, ker jo niso hoteli naši ljudje v nobenem primeru podpirati. Spriču tega se je vršil meseca decembra pr. l. sestanek z name- nom da pritegne k delu organizacije tudi naše ljudi. Ob tej priliki je prišlo precej vaških fantov ne samo iz Doline temveč tudi iz okoliških vasi ki pa niso šli na se- stanek »Dopolavoro« ampak so jo mahnil v gostilno pri »Otu« kjer so začeli prepe- vati oblastem neljube pesmi. Posledica te- ga je bila, da so morali vsi na karabinjer- sko stražnico, kjer pa službojči poveljnik ni uvidel potrebe izvajati kake konsekvence in jih je zato izpustil.

S tem pa ni bil zadovoljen domačin An- ton Jercog, ki vodi skupno z obč. tajnikom »Dopolavoro«. Mimogrede naj omenimo, da je bil svoj čas omenjeni Jercog eden izmed najbolj vnetih kolovodij blivše slo- venske »Narodne strokovne zveze«. Danes pa klečeplazi okrog črnosrajčnikov in je postal izmeček našega naroda. Gnan po svoji podli neznačajnosti in koristoljublju, je šel Jercog v Trst, kjer je zatožil naše

ljudi merodajnim oblastem. Ta nizkoten čin podleža je imel hude posledice.

Že naslednji dan je bilo aretiranih in odpeljanih 8 fantov v tržaške zapore, kjer so presedeli 40 dni. Nato so prešli odlok s katerim se je odredila konfinacija v juž- no Italijo v provinco Potenza (Basilicata). Konfinirani so bili sledeči fantje:

Pangerc Avgust iz Doline za dobo 4 let
Pavlič Josip iz Doline za dobo 5 let,
Štrani Izidor iz Doline na 5 let, Šajn
Alojzij iz Krogelj na 4 leta, Ota Josip iz
Krogelj na 4 leta, Žerjal Marij iz Bo-
ljunca na 4 leta ter Vili iz Brega na 5
let konfinacije.

Omenimo naj še, da so oblasti tirale naše fante v Južno Italijo v živinskih vagonih in zvezane. Ves čas vožnje, ki je v takih slučajih, vsled fašistične birokracije zelo dolga, so se morali konfiniranci hraniti na lastne stroške.

Izvršek Anton Jercog je prejel za svo- judežvo delo za današnje čase razmero- ma dobro plačilo. Prejel je 1000 Lir ter stalno službo v čistilnici olja pri Sv. So- boti. Toda eno naj le pomni Anton Jercog, da bo prišel dan, ko bo prejel za to in še mnogo drugih podlosti, ki jih je izvršil nad našim ljudstvom še eno plačilo, ki ga bo dal narod sam v uteho svojega sedanjega trpljenja.

ARETACIJE

V Št. Petru, Ozeljanu, Šempasu, Vogrskem, Vrtojbi, Solkanu in Gorici

Št. Peter pri Gorici, maja. — (Rob.) — Mnogo naših ljudi je bilo are- tiranih v Št. Petru, Ozeljanu, Šempasu, Vogrskem, Vrtojbi, Solkanu in Gorici. V teh krajih je bilo izvršenih tudi brez številna preiskav. Vzrok: dne 9. aprila šest mesecev po smrti Kralja Aleksandra so bile izobešene jugoslovanske zastave na goriškem gradu in na cerkvenem stolpu v Vrtojbi. Govori se, da je bilo tudi po-

drugih krajih mnogo jugoslovanskih za- stav na ta dan.

Aretacije v Ozeljanu je povzročil Jo- že Lovrenčič p. d. Cej, ki je ovadil šest oseb in to: Franca Hrovatina, Franca Mladovana, Alojza Špacapana, Branko- viča Antona in njegovo sestro Zoro in kovača Štefana. Kovač Štefan in Bran- kovič Zora sta bila izpuščena iz zapore, dočim se preiskave in aretacije nada- ljujejo.

Slovenska pesem, povod preganjanju in aretacijam

Aretirani so: Jože Srebot in Andrej Kaluža iz Košane

Št. Peter na Krasu, 21. maja 1935 (Agis). — V Košani sami kot tudi v košanski fari se že leta nepretrgoma vrši teror od strani oblasti nad doma- čim prebivalstvom. Najhujši terorist je bil bivši brigadir, ki je več let nepre- trgoma strahoval v svojem območju. Največje veselje pa je imel s preganja- njem naše mladine. V Košani sami ni niti enega mladeniča, da ne bi bil, ne samo enkrat, ampak po večkrat že de- ležen aretacije in zapore. Mnogo jih je pa bilo že konfiniranih in nekaj obso- jenih od posebnega sodišča. Fantje sa- mi so se tega nepretrganega preganja- nja, in zalezovanja naveličali in marsi- kateri je zapustil domačo vas ter odšel s trebuhom za kruhom. Odkar pa je bil brigadir premeščen in je odšel se je pre- bivalstvo umirilo v nadi, da je dobilo v novodošlem brigadirju funkcionarja, ki je človek, ne samo s telesom, ampak tudi s srcem in dušo. Pa se je zmotilo.

V nedeljo 12. maja popoldne je ka- rabinjerska patrulja zavohala, da baje v gostilni Fr. Kastelca v Zg. Košani ple-

šejo. Ker je za ples v javnih lokalih po- trebno posebno dovoljenje, so karabi- njerji mladino razgnali. Večina fantov je nato odšla dalje po vasi in se vstavi- la v gostilni pri Dolganu. Tu so fantje začeli prepevati, seveda slovenske pe- smi. Zgleda, da so jih karabinjerji sle- dili in prepevanje slišali. Bilo je nato v tednu več aretacij, nepretrgano zasli- ševanje in sekiranje. Grozili so fan- tom, da jih pošljejo v Afriko in različne druge stvari.

Kot nam je znano, so obdržali do sedaj v zaporu dva mladeniča, 26 letnega Jožeta Srebota in 27 letnega Andreja Kaluža, oba iz Košane. Pridržana sta bila v zaporih karabinjer- jev v Košani. Štiri dni so ju baje pustili brez vsakršne hrane. Za enkrat nam še ni znano, kje se nahajata, ali sta osta- la v Košani, ali so ju prepeljali v po- stojnske zapore. Brigadirjevo postopa- nje pa je mučno zadelo vse košanske in okoliško prebivalstvo, ki vidijo v se- danjem brigadirju vrednega namestni- ka prejšnjega.

Luki Šurini u Rupi zatvorena je gostiona

jer su u njoj mladi seljaci razgovarali hrvatski

Rupa, maja 1935. Svi su gostioni- čari, a i drugi u našem selu koji imaju bilo kakvu obrtničku dozvolu, bili po- zvani od brigadiera i podešta na opć- nu u Jelšane, gdje im je dato naredje- nje da ne smiju sa svojim mušterijama govoriti drukčije nego samo talijanski. Gostioničarima je rekao brigadir da ne smiju dozvoliti da im gosti u loka- lu govore a kamo li pjevaju hrvatski, jer kojeg se bude ulovilo kažnit će se ga sa globom i oduzet će mu se go- stiona.

U ponedjeljak dne 20 o. mj. došlo je u gostionu Luke Šurine nekoliko mladića te su počeli za stolom medju-

sobno o svojim stvarima razgovarati. Šurina je ove naše mladiće lijepo za- molio neka ne razgovaraju, jer da bi mogao tko čuti te ga glede toga prija- viti, pa bi imao strašne posljedice. U momentu kada je on mladićima ovo go- vorio došao je u lokal jedan fašista, koji je počeo napadati Šurinu i mla- diće sa najpogrdnijim izrazima. Mla- dići su izašli iz gostione i pred gosti- onom počeli pjevati naše pjesme. Fa- šistički junak je podnesao prijavu taj- noj policiji, koja je odmah trećeg dana, tj. u srijedu 22 o. mj. došla, te odu- zela Šurini dozvolu za gostionu i zape- čatila mu lokal.

Graničar.

PO JEČI — KONFINACIJA

SLUČAJ IVANA OBADA IZ SALEŽA

Trst, maja 1935. Ivan Obad, kmet- ski fant doma iz Saleža na Krasu je bil 1930 obsojen od posebnega tribunala v Rimu na deset let ječe. Po obeh amne- stijah, ki jih je Italija proglasila za iz- raz izredne velikodušnosti fašizma in Mussolinija, mu je bila kazn reducirana na pet let, tako da je pred dobrim mesecem zapustil ječo. S tem pa nika- kor ni bil še deležen svobode. Kajti pod policijskim spremstvom so ga gnali v Trst, kjer ga je konfinacijska komisija obsodila na petletno konfinacijo. Ko ga je hotela sestra videti in z njim govoriti, so zahtevali od nje potrdilo domače- ga podeštata, da je ona res njegova se- stra. Nabrežinski podeštat, prosluli Bro- vedani pa jo je dobesedno vrigel iz urada.

Tako mora ubogi Ivan Obad kljub amnestiji za 5 let zopet od doma, ki ga tako nujno čaka in potrebuje. Kajti do- ma so samo mati, dve sestri in deset- letni brat. Starejši brat Vladimir je bil tudi konfiniran in je po prestani kazni zbežal v Jugoslavijo, da nadaljuje svoje studije na univerzi.

KAJ BO, KAJ BO ...

Št. Peter pri Gorici, maja. — (Rob.) — V nočeh med 20. in 25. apri- lom so neprestano vozili pokriti vojaški tovorni avtomobili skozi naš kraj proti Gorici in v nasprotni smeri. Po Gorici se vztrajno zatrjuje, da so vozili muni- cijo.

ŽUPNIK OPRAVLJA SLUŽBO DETEKTIVA!

FAŠISTIČNI DUHOVNIK V DOBERDOBU.

Doberdob, maja 35. (Rob). — Pred letom dni je »Istra« pisala o sitnostih in trpljenju, ki ga je moral prestopiti tukajšnji posestnik in bivši spravni sodnik naše ob- čine Andrej Gergolet radi protesta tukaj- šnjega slovenskega prebivalstva proti uved- bi italijanske pridige. Takrat se je Gergo- let le z največjo težavo rešil konfinacije, ki mu je resno grozila kljub temu, da je star že 68 let. Izgubil pa je častno mesto sodnika in moral plačati občutno denarno kazn. Ovadili so ga pa naš prečastiti gos- pod župnik, ki si na vso moč prizadevajo pridobiti naklonjenost fašističnih oblasti.

Dogodilo se je celo to, da je neka žena zahtevala v spovednici od gospoda župni- ka, da preneha z zatiranjem slovenskega v cerkvi, ter pristavila, da je to brezsmi- sleno, ker Italijani itak ne bodo večno vla- dali v naših krajih. Čujte in strmite! Na- slednji dan se je pripeljalo z avtobusom deset agentov. Strogo so zaslišali žensko in tudi druge družine, s katerimi je imela omenjena žena kakršnekoli zveze.

V sporazumu s fašističnimi oblastmi je nato razpustil cerkveni pevski zbor. Orga- nist, mlad fant, ki ni hotel prevzeti pouče- vanja pevcev v italijanskem jeziku, je bil postavljen pod policijsko nadzorstvo in mora biti vsak večer po osmi uri doma.

Solsko mladino je začel g. župnik učiti veruk v italijanski. Ko ga je šest mater v cerkvi prosilo naj otrokom pri verouku kaj pojasni v slovenščini, jih je nagnal. Pozvane so bile k karabinjerim in so mo- rale plačati po 50 Lir globe...

Prve dni tega meseca se je dogajalo, da so naše mladenke zapele kako sloven- sko nabožno pesem. Krajevni fašistični taj- nik je dal pozvati vse vaščane v šolo, kjer jim je nalašč zato došli fašistični tajnik iz Tržiča zagrozil, da bo konfiniran na oto- čje Lipari za pet let kdor si bo drznil sa- mo še ziniti v cerkvi v slovenščini.

V cerkev hodi poslušat italijanskega duhovnika ob nedeljah samo še par starih ženic. K spovedi si pa ljudje sploh več ne upajo.

ITALIJANSKI ANTI- FAŠISTOVSKI LIST O ZATI- RANJU JULJSKE KRAJINE

Slovenski vojni obvezanci tirani v vo-
jašnice kakor aretiranci.

Ljubljana, maja. — (Rob.) — Iz »Azione popolare« z dne 18. maja posnemamo dopis, ki je izšel pod gor- njim naslovom, ob priliki vpoklica voj- nih obvezancev za v Abesinijo:

»Način vojnega vpoklica, ki ga izva- ja fašistična oblast, je živo komentira- na s strani celokupnega prebivalstva. Po vsem našem okraju, kjer se nahaja slo- venski življ, okrajna vojaška oblast ne pošilja, kot se je vedno dogajalo, obve- stilo o vojaškem poklicu, v katerem je navedeno kje se mora vojaški obvezanec predstaviti.

Pri slovenskem in hrvaškem življu v našem kraju je v rabi naslednji način: karabinjerji enostavno pridejo v hišo vpoklicanca in ne da bi mu dali niti to- liko časa, da bi si uredil obleko, ga po- grabijo in odvedejo proč kot kakega aretiranca.

To se dela zato, da se ne da vpokli- cencem časa, da bi javno manifestirali nezadovoljstvo v svojem kraju, za kar pa vsakdo ve, ali pa, da se jim ne da možnost izogniti se vpoklicu.

Vlada, ki se smatra močno, se mora zatekati k tem sredstvom. Temu težke- mu dejstvu se pridružuje še vse polno napadov fašistične vlade, na najosnov- nejše pojme svobode naroda, ki je še posebno šikaniran samo zato, ker ni italijanski.

V slovenskih cerkvah je pesem v slo- venskem jeziku prepovedana. Ta od- redba je povzročila veliko nezadovolj- stvo v slovenskem, zlasti pa v katoli- škem življu, ki je že itak precej časa upehan po sistematični nasilni akciji, ki jo vodi fašizem napram vsemu slo- venskemu narodu.

Nek naš prijatelj, ki je prišel iz bliž- njega mesta, nadaljuje »Azione popola- re« nam je pravil, da je moral nek gos- tilničar, po zapovedi oblasti, zapreti gostilno iz samega razloga, ker si je upal govoriti s svojim gostom slovensko.

Antifašistička aktivnost v Primorju

V mesecu maju je obsodil posebni tri-
bunal 70 ljudi iz Julijske Krajine na 463
let ječe.

Ljubljana, maja. — (Rob.) — Kot poroča »Azione popolare« z dne 25. maja, se je vršilo v mesecu maju pred posebnim tribunalom v Rimu šest proces- sov, na katerih je bilo sojenih šest anti- fašističnih grup iz Julijske Krajine. Procesi so se vršili dne 6, 8, 10, 14 in 16. maja ter je bilo obsojenih 70 obsojencev na skupno 463 let in šest mesecev ječe. Na zadnjem procesu so bili obsojeni na- slednji: Josip Gruden iz Devina na 7 let, Angel Furlan iz Ogleja na 6 let, An- ton Beneš iz Tržiča na 7 let, Hubert Vižintin iz Sv. Križa pri Trstu na 6 let, Josip Sandrigo iz Ogleja na 6 let, Boga- tec Guerino iz Sv. Križa pri Trstu na 6 let ter Albert Pertot iz Devina na 6 let ječe.

AMERIČKA CARNEGIEJEVA DOTACIJA POMAŽE AKCIJU ZA ODNARODJIVANJE JULIJSKE KRAJINE

O organizaciji »Italia Redenta«, koja je naslijedila »Legu Nazionale« i koja uzdržava dječje azile po Julijskoj Krajini, pisali smo već mnogo puta. Znamo, da je ta »Italia Redenta« osnovana s jednim jedinim ciljem:

da se u njezinim zavodima provede što brža asimilacija novih generacija Jugoslavena u Istri, Trstu, Gorickoj i ostalim krajevima, koji su pripali poslije rata Italiji.

O tome postoje dokumenti, u prvom redu sami godišnji izvještaji te institucije, koja ne taji, da joj je to glavni cilj. Zato se troši godišnje oko 6 milijuna lira, od čega glavni dio snosi država sama. I u izvještaju za prošlu godinu, koji je izišao nedavno, a koji u opširnom izvratku donosi trščanski

»Piccolo« od 17. maja govori se o asimilacionoj akciji »Italie Redente«. »Piccolo« kaže, da ta institucija vrši »blagotvornu« akciju na čitavom »oslobodjenom teritoriju«, a na naročiti način u drugoj jezicnoj zoni. Htjeli smo se osvrnuti na taj izvještaj jednostavno zato da vidimo koliko je novih azila za odnarođivanje osnovano u prošloj godini i u kojim našim selima. Ali čitajući taj izvještaj stali smo iznenadjeni pred jednom stavkom:

Medju onima, koji su u prošloj godini dali novčani prilog za održavanje tih azila za odnarođivanje naše djece, našli smo na prilog od 20 hiljada lira Dotacije Carnegie. Taj prilog se citira odmah iza onog »Banca d'Italia« od 32 hiljade te ispred onog od 15 hiljada lira, koji je dala »Banca di Napoli«. Priloge i ne daju nego takve institucije i vlada. A medju njima Carnegieva dotacija! To je dosta iznenađenje.

Pogotovo ako znamo, što je to Carnegieva dotacija i koji su njezini ciljevi kako ih je zacrtao bogati Američanin Carnegie, kad ju je osnovao.

U reviji »L'Esprit International« (br. 28 za oktobar 1933) koja izlazi u Parizu u izdanju pariske sekcije Carnegieve dotacije, našli smo o ciljevima te dotacije ovo:

»Carnegieva dotacija osnovana je u New-Yorku od Andrewa Carnegie 14 decembra 1910. Njezin je cilj definiran ovako: Odstranjivanje, u granicama mogućnosti, razloga za razmirice medju narodima. Pružanje odličnim ljudima svih naroda sredstva za iznošenje njihovih ideja i sporazumjevanje s njima o načinu koncilijacije između tih ideja i onih, koje im na prvi pogled izgledaju protivne. Širiti svuda odgoj javnog mišljenja na taj način, da se svi razlozi razmirica na dezinteresirani i umirujući način razjašnjavaju. Razvijati svim sredstvima i u svim narodima internacionalni duh. Ta akcija, započeta u Sjedinjenim Državama, bila je od 1924 god. pod vodstvom predsjednika Nicholasa Murraya Butlera raširena u Evropi«.

Za Evropu je centar u Parizu. Ima svoje komitete u Engleskoj, Belgiji, Njemačkoj, Španjolskoj, Italiji itd. Bavi se propagandom putem predavanja iz ekonomije, industrije literature, znanosti itd.

Na koncu je rečeno u tom prikazu i ovo:

»Carnegieva dotacija nema nikakvih političkih ciljeva i nema nikakvog drugog programa osim onoga, koji može da ima kao rezultat jasnije javno mišljenje i razvoj dobre međunarodne volje«. Sad kad to znamo o Carnegievoj dotaciji, moramo se još više čuditi, kako je ta dotacija došla do toga da daje potporu od 20 hiljada lira »Italiji Redenti«. Kako su oni, koji vode dotaciju u Italiji našli dodirne tačke između širenja mržnje prema jugoslavenskom narodu, što čini »Italia Redenta«, i Carnegievog programa, koji govori o ublaživanju razmirica medju narodima? Zar se tako radi na »širenju dobre volje medju narodima«? Što bi sve mogli na tu temu da kažemo Carnegievoj dotaciji! Ali umjesto toga mi se danas ograničavamo na konstatacije. A da nam se ne bi predbacilo da proizvoljno tvrdimo o »Italiji Redenti« nešto što ne možemo dokazati, citiramo jedan talijanski dokument.

* »Giornale d'Italia« od 24. marta 1935 donio je članak o radu i uspjehima asimilacione akcije »Italie Redente« pod naslovom »L'azione materna dell'Italia Redenta«. U tom je članku rečeno i ovo:

»Duhovno osvojenje Krasa i sočanskoga kraja, koje je započelo iza pobjede našeg oružja, produbljeno i prošireno metodički od fašizma, čini se da je već završeno, iza šesnaestogodišnje propagane i mudre kulturne penetracije. — Ko hoće da poduzme izlet u Goricu, na Kras i uzduž Soče od Kanala, Bovca u Trvižu, i da prodje uz pogranični kraj, preko Podbrda, Postojne, Rijeke, pa dalje u Istru, imat će priliku da opaža duboku transformaciju, integralnu asimilaciju običaja toga ljudstva. Taj du-

hovni preobražaj u pograničnim krajevima Istre opazit će i oni koji prije rata nisu poznavali taj kraj«.

»Ono što nije mogla da postigne politika između 1919 i 1923, to je uspjelo materinskom milosrdju. Politički i ekonomski rad bio je praćen najgorom bijedom naroda, a naročito bijedom djece na Krasu i sočanskom kraju. Tamo gdje su se prije borile dvije vojske bilo je bezbroj ruševina za popravljjanje, materijalnih i ljudskih. Obitelji su bile ispremetane, a dobra uništena. Najprva pomoć je došla od »Opera Nazionale Italia Redenta« zamišljena i realizirana od uzvišenog srca i prosvjetljene pameti vojvodkinje D'Aosta majke. U neprijateljskom kraju, uz tisuće zapreka, »Italia Redenta« ponudi prvu pomoć slavenskim obiteljima Krasa i Soče, i tako se bojažljivo pojavile tri prva azila »Italie Redente«. Kulturna misija Italije je započela«.

»Od tri azila, koja su 1919 imala 200 djece, danas ih ima 172 sa preko 8.365 predškolske djece. Ti materinski domovi uzdižu se u drugoj jezicnoj krajini«.

»Obitelj i crkva bile su za mnogo godina na istočnoj granici naravni saveznici protiv talijanskog odgoja vođenog u azilima »Italie Redente«. Ali to savezništvo je bilo najprije oslabljeno, a zatim slomljeno narodnom penetracijom talijanskih ljudi i običaja«.

POUK NEMŠČINE V JUŽNEM TIROLU

v režiji »Istituto

fascista di cultura«

Čitatelj »Istre« je gotovo u spominu, kako je pred letom dni fašistična Italija razobnala po svoji metodi po vsem svetu veliko vest, da je v svoji izredni velikodušnosti zopet dovolila pouk nemščine na Južnem Tirolskem. Dasi se je s tem Nemcem pod Italijo dala le mrvica pravice glede materinščine, je tedaj skoro prišlo do spora med Nemčijo in Avstrijo. Nemčija je pripisovala ta izredni »uspeh« obisku firerja Hitlerja v Benetkah, Avstriji pa na tedanjem kancelerju Dolfussu, ki je napravil iz Avstrije italijansko vazalno državo. Za tako veliko prijateljstvo je dovolil Duce na mesto vseh nekdanjih nemških ljudskih, srednjih in strokovnih šol na Južnem Tirolskem silno okrnjen pouk nemščine v posebnih privatnih urah, in še to pod takimi pogoji, da se tudi ta pouk praktično vsak čas ukine.

Naredbo, s katerom se je ta pouk nemščine uredil, je izdal šolski skrbnik v Trentu že 30. maja 1934. Toda do danes se ni ta pouk še dejansko uvedel.

Sedaj pa je oficijelno italijansko glasilo »Giornale d'Italia« od 18. maja t. l. št. 119. objavil sledeči dopis iz Bocna:

»V kratkem izide naredba bocenskega prefekta glede privatnega pouka nemškega jezika v tej pokrajini. Po tej naredbi, ki bo stopila v veljavo prihodnjo jesen, se določa sledeče:

1. V vseh občinah Bocenske pokrajine se bodo po prizadevanju fašistične kulturne ustanove (Ente fascista di cultura) ustanovili brezplačni privatni tečaji, v katerih se bodo učili nemški jezik otroci, ki so še šolobvezni in ki pohajajo javne ljudske šole.
2. Tečaji se bodo postopoma odvijali, začeni pri večjih občinah.
3. Poučevalo se bo v vsakem tečaju po tri tedenske ure.
4. Tečaji se bodo pričeli 1. novembra in se bodo zaključili 30. junija.
5. Učenci, ki nameravajo pohajati tečaj, morajo do 30. septembra t. l. predložiti pravilno prošnjo predsedniku Fašističnega kulturnega zavoda (Istituto fascista di cultura) v Bocnu.

V prošnji — ki jo mora sopsodpisati oče ali njegov namestnik — se mora navesti bivališče učenca in razred, ki ga obiskuje, poleg tega v krajih, kjer je več šol tudi šola.

6. Fašistični kulturni zavod: a) imenuje učitelje, upoštevajoč pri tem določbe člena 106 kraljevega dekreta od 5. februarja (Giornale d'Italia piše napačno »novembra«) 1928, št. 577 in odstavka A) in B) člena 5 »Naredbe glede šol in privatnih tečajev za poučevanje nemškega jezika« kr. šolskega upravitelja v Trentu od 30. maja 1934-XII.

b) zahteva pooblastilo za otvoritev šole najmanj dva meseca pred začetkom pouka od pristojnih šolskih nadzornikov,

c) skrbi za dejansko sestavo tečajev v skladu s številom prijavitelcev in deluje učitelje,

d) skrbi za plačevanje nakazil učiteljem in uslužbencem ter drugih izdatkov, združenih s temi tečaji,

e) skrbi pravočasno za sestavo po določenih učnih programov in pretpisuje urnike in učne knjige,

f) nadzoruje tečaje za namenom, da ugotovi njihovo redno poslovanje.

Fašistični kulturni zavod bo v svoji sredi ustanovil odsek za privatni pouk

»Sa tim sistemom je dijete iza tri godine spremno duhovno i odgojno za osnovnu školu. On je već uklopljen u odgojni sistem, zna svoja prava i dužnosti i može da dađe izraza svojoj djetinjskoj individualnosti. Ali najinteresantnije je to što ono govori perfektno talijanski jezik i taj jezik voli oduševljenom ljubavlju, tako da je nameće svojim vršnjacima i uči svoje roditelje ako oni govore slavenskim jezikom. — 8365 djece odgajano najtalijanskije je već jedan lijepi prirast. Ova mala mračuća Italija, ali koja zna već svoje potrebe izraziti u talijanskom jeziku vrši odlučni utjecaj u svim slavenskim obiteljima, gdje čini da se upozna divna harmonija jezika i kulturni talijanski običaji«.

»Ti rezultati su i te kako vidljivi za onoga ko hoće da udje u intimni život drugorodne obitelji. Talijanski jezik nije upotrebljavan samo kao službeni jezik, već je on postao i potreba u odnosima između djece i roditelja, ako hoće da se međusobno razumiju«.

Upozoravamo Carnegievu dotaciju upravo na ovaj posljednji pasus iz »Giornale d'Italia«: Italia Redenta postizava to, da roditelji više ne razumiju svoju djecu! I jedna dotacija, koja želi da izmiri čitav svijet započinje u Julijskoj Krajini svoj rad, stvaranjem jaza između roditelja i djece! — (im)

nemškega jezika. Stroški za ta pouk gredo na račun države«

Ker utegne biti ta odredba glede pouka nemškega jezika na Južnem Tirolskem nekaj zgled za postopanje z našo manjšino v Julijski Krajini, je potrebno, da si jo nekoliko natančneje ogledamo.

Vso odredbo prav lepo karakterizuje star rimski pregovor: »Parturiunt montes et nascitur ridiculus mus«. (Tresle se gore, rodila pa se je smešna miška).

Veliko je besed, a malo ali nič dejanja. Kajti pogoji, ki jih navaja odredba, docela onemogočajo, da bi se odredba tudi izvršila. Po kraljevem dekretu od 5. februarja 1923, na katerega se odredba sklicuje, bodo smeli namreč poučevati nemščino na teh zasebnih tečajih samo osebe, ki ima usposobljenostni izpit za poučevanje na italijanskih javnih šolah.

Koliko je takih nemških učiteljev na Južnem Tirolskem dvanaest let po Gentilejevi reformi, ki je odpravila vse italijanske šole, si lahko predstavljamo. Radi tega bi se moral poveriti pouk nemškega jezika italijanskim učiteljem. Treba bo to tudi radi tega, ker tudi sicer sposobni in usposobljeni nemški učitelji ne bi dali zahtevanega političnega jamstva, da se bo pouk vršil v intencijah italijanske vlade.

Toda tudi iz drugega razloga postane lahko ta odredba za pouk nemščine iluzorna. Kajti učitelji, ki učijo na ljudskih šolah, imajo vsak čas pravico zahtevati, da se nemškim otrokom prepove obisk nemškega tečaja, ako menijo, da trpi radi tega pouk na redni šoli. Kako bodo fašistični učitelji samovoljno ali po migljaju od zgoraj izrabljali to pravico, je po vseh dosadanjih izkušnjah več kot umljivo.

Še ena določba je, ki silno omejuje ta pouk nemščine. Odredba namreč pravi, da se bodo najprej otvorili tečaji samo v večjih krajih, v ostalih pa šele postopoma, ni pa določen termin v katerem se mora to zgoditi, tako da manjši sploh nikad ne bodo dobili tečajev za nemški jezik.

Ne glede na vse to pa v tečajih nikakor ne smemo videti pripravljenosti Italije, da bi ugodila želji njene nemške manjšine, da bi se izobraževala v materinem jeziku.

Kajti že lani je prefekt bocenske pokrajine Mastromattei izjavil, da na podlagi nove odredbe bo sicer dopuščal »pouk nemščine«, nikakor pa »nemškega pouka«. To naziranje je z letošnjo odredbo potrdila tudi italijanska vlada, kajti ureditev nemških tečajev je poverila »Fašističnemu kulturnemu zavodu« v Trentu.

Iz tega stališča razumemo tudi komentar k novi odredbi, ki ga je objavilo Hitlerjevo glasilo »Völkischer Beobachter« od 19. maja:

»Čudna zadeva! V šoli ne smejo otroci govoriti nemški, v tečajih, pa jim nameravajo, kakor kaže, podajati italijanske kulturne pridobitve v materinščini... Očitno je, da tudi z novo odredbo ni Italija pokazala, da bi bila voljna omiliti svoje zatiralne metode na Južnem Tirolskem«.

Avstrijski listi pa se niso upali s kritiko na dan. Omejili so se po večini samo na golo registracijo brez vsakega komentarja. Je to pač znak časa in razmer! — Dr. L. Č.

SOLIDARNOST DODEKANEZA I JULIJSKE KRAJINE

Jedno pismo Dodekaneške omladine Zemun, 26. maja 1935.

Udruženje Jugoslavena iz Istre, Trsta, Gorice i Zadra u Zemunu primilo je ovih dana iz Atene od tamošnje organizacije Dodekaneške omladine pismo, koje glasi:

»Jedva su prošla tri mjeseca od posljednjih junačkih borba stanovnika ostrva Kalimnosa, a eto opet novi krvavi događaji uzrujaju grčki narod. Uzrok ovih poremećaja je uvijek isti, naime pokušaj da duboko povrijede vjerska osjećanja stanovnika. U toku punih triju dana stanovnici ostrva Kalimnosa tukli su se kamenjem sa Talijanima, koji, razume se, upotrebiše slobodno svoje oružje.

Jedan stanovnik, Em. Kasonis je ubijen. Broj ranjenih je velik. Dve stotine stanovnika, svećenika, advokata, profesora, žena bačeni su u tamnicu. — Škole, takođe i crkve već dva mjeseca su zatvorene.

Bojeći se neprijateljskog gledišta Grčka vlada zabranila je štampanje ovih izvještaja, po zakonu opsadnog stanja. Dostavljajući Vam na znanje ova mučenja naše voljene braće, zahvaljujemo Vam na Vašim osjećanjima i uvjeravamo Vas, da smo spremni da se pridružimo Vama radi uspostavljanja Vaših prava, koje su istovremeno i naša, kao i svakog čovjeka, koji želi slobodu. — Dodekaneška omladina.

CIJENA ODGOVARA KAKVOĆI

Osobito se to opaža kod tjestenina. JAJNINE su na primjer najskuplje, zato je i njihova kakvoća odlična. To znadu naše domaćice a i svi oni koji ih jedu.

VISOKE DAVČNE OBREMENITVE V JULIJSKI KRAJINI

Povišek za leto 1935

Il. Bistrica, maja 1935. (Agis). — Takoj po okupaciji naših krajev in še nekaj let za tem, je imela obdelana zemlja pri nas še veliko vrednost. Visoko pa so bili cenjeni naši gozdovi. Tudi kmetijski pridelki so imeli takrat precej visoko ceno ter dober trg, posebno v veliki meri pa se je izvažal cel in rezan les. Ta ima tudi danes še dovolj interesentov, vendar je pa cena proti nekdanji tako nizka, da ni primere. Kmalu pa so začele cene padati, zlasti pa cene zemljišču tako, da danes nimajo posestva nobene cene in nobene vrednosti več. Tudi stavbe dobijo že v mestih za vsako ceno. Ravno tako ne moremo primerjati današnje cene poljskih pridelkov, zlasti sadja in vina, s svoječasnimi cenami. Našim proizvodom kot sadju in vinu, delajo veliko konkurenco italijanski; zunanji trg je zaprt. Nekaterim domačim proizvodom, kot slivovki, pa so italijanski zakoni zadali smrtni udarec. Pri tem moramo vedeti predvsem, da fašizem namenoma ispodriva in zaponaše pridelke in proizvode.

Podlaga za davčno odmero je pa kljub velikemu padcu vrednosti in cen ista kot takrat, ko so imela posestva in pridelki še primerne cene in primeren trg. Davčne obremenitve in zahteve so bile že od vsega začetka pretirane, kar se pa pri dobri gospodarski in industrijski konjunkturi ni toliko poznalo. Z leti so se davčne zahteve množile in višale, zato jih naš kmet zdavnaj že ne zmaguje več. Z letošnjim davčnim letom pa so te ponovno in znatno zvišali, kar je naš list že svojčas poročal. Kot je razvidno iz tozadevnih davčnih tabel so zvišali odstotek direktnih davkov na zemljišča v korist pokrajinske uprave, in sicer v reški pokrajini iz 10,175 odstotka na 29,741 odstotkov. V drugih pokrajinah, kot je sklepali iz raznih poročil, je ta povišek še znatnejši. Tako mora danes davkoplačevalec plačevati za zemljišče od vsakeh 100 lir pridobnine 75 lir in še več davka. To nam potrjuje sledeča tabela davčnega konzorcija v Ilirski Bistrici:

	52,27%	86,70%
Jelšane		
občina v l. 1934		
Il. Bistrica	57,40%	73,30%
Knežak	67,64%	84,50%
Jablanca	67,74%	86,70%
Prem	57,30%	76,32%

Davek na zgradarino ter druge dejatve so ostale z malimi razlikami skoraj neizpremenjene. Vendar je ta dvig za našega kmeta občutno breme. In če pomislimo, da je trg za kmečke pridelke in domače izdelke čim dalje manjši in revnejši, cene vedn obolj nizke, si lahko predstavljamo koliko je to breme.

Poleg tega pa so v zadnjem času poskočile cene živilom. Zato ni nič čudnega, če slišimo, da po vaseh ljudje stradajo in obupujejo. Iz tega obupa se je marsikdo tudi odločil za prijavo za delo v italijanske kolonije v Afriko, ker je mislil, da si tako vsaj deloma izboljša svoj položaj. Dolgovi pa naraščajo, zlasti po onih vaseh, ki leže daleč od vsakih prometnih zvez, kjer nimajo ljudje prav nobenega dohodka ter se preživljajo le s kmečimi pridelki.

PULJSKI ARSENAL JE POSTAO RUŠEVINA

piše puljski list »Corriere istriano«
Puljski »Corriere istriano«, koji je češće napadao pogrdnim izrazima naš list radi vijesti koje smo donášali o Pulji i Istri, donio je 2. o. mj. članak o stanju arsenala, a naročito njegovog centra — Scoglio Olivi — gdje je nekada bila usredotočena sva aktivnost arsenala, Pule, a i dobrog dijela Istre. Eto samo nekoliko pasusa iz tog članka u vjernom prevodu:

Arsenal, a naročito nekadašnja ratna baza Scoglio Olivi nalazi se u takovom stanju koje se može definirati žalostnim (pietosu). Čini se skoro da se čovjek svakog časa ugledati kojeg bradatog Bosanca u turskom fesu koji je ostao tu zaboravljen, toliko je taj kraj zapušten. Sve je tu napušteno i zapušteno: velike barake, nagnute zgrade, obala, ogromne suše, zgrade za stanovanje, sve je u očajnom stanju, a sve je to nekada bila pozornica zahuktale aktivnosti. Svakog dana se sruši po koja greda ili se stropošta neka streha, a događa se da se cijela baraka sruši sa paklenom bukom, ostajući tako na zemlji valjda do sudnjega dana.

Jedna dobra žena, koja je u tom trenu ušla, dotrčala je k meni, i rekla mi je: »Pazite se, jer vidite onaj tamo se srušio noćas, a brzo će pasti još što-gode, i pri tome mi je pokazala jednu veliku prostoriju, na kojoj je krov bio skoro potpuno srušen.

Dalje se pisac toga članka, sa gorčinom u duši (non senza provare una infinita amarezza), pita:

»Nije li sve to državno, a prema tome talijansko? Zašto se tada Talijani ne brinu o tome?«

Da se tome stane na kraj »Corriere« iznaša vladi jedan, po mišljenju pisca tog članka, jedino spasavajući predlog. Taj predlog glasi:

Neka se sve te zgrade dadu obrtnicima i industrijalcima u Puli na uživanje. Od toga će imati koristi pojedinci, grad i država. Jer pojedinci, koji i tako vrlo teško plaćaju na ovoj krizi visoke najmove imat će zgradu badava; grad će imati od te industrije koristi, a država isto tako, jer onaj koji dobije jednu od tih ruševnih zgrada bit će prisiljen da je popravi kako mu ne bi pala na glavu. Tako će se zgrade popraviti i čuvati, bez da država potroši i jedan centezim.

Pisac tog članka zaključuje sa slijedom »dubokomnom meditacijom«.

»Vratilo sam se preko gvozdenog mosta misleći u sebi da sve to što sam vidio ne odgovara sigurno željama Duceovim«.

To sve piše »Il Corriere istriano« iz Pule dne 2. maja 1935 g., kao službeni list fašističke stranke u Istri i ujedno glasilo poslanika Mraka (on. Maracchi) i ostale bande.

— O Italia — o morte!

NOVO ITALIJANSKO VOJAŠKO POKOPALIŠTE NA ZEMLJIŠTU ODVZETIM SLOVENSKIM KMETOM

Kobarid, maja. — (Rob.) — Naš kraj spominja Italijane na »veliko zmagao«. Zato hoće to dogodek ovekoviti s tem, da bodo uredili veliko vojaško pokopališče, za katero bodo baje investirali 6 milijonov lir. Zemljišče, ki pride v to svrhu v posev, so že razlastili, toda naši kmetje niso prejeli za svojo posest niti stotinke odškodnine. Na pokopališču bodo zgradili veliko okostnico, kjer bodo zbrali kosti vojakov, ki so padli v okolici Kobarida. Ob priliki zbiranja kosti padlih po okolici so oblasti izdale ukaz, da morajo vsi prebivalci brez razlike izkazati čast padlim za njihovo osvobodjenje s tem, da pomagajo prenašati kovčge z zemskimi ostanki. Mnogi se naredbi niso odzvali iz nevednosti, še več pa je bilo takih, ki se niso hoteli udeležiti fašističnih komedij in so smatrali, da fašizem skruni spomin tistih, ki so padli kot žrtve italijanskega imperialističnega pohlepa po tuji zemlji. Radi tega so imeli naši ljudje veliko sitnosti; mnogi so bili aretirani, zaslišani in šikanirani na najrazličnejše načine.

TEROR U JUŽNOM TIROLU

»Učinite kao u Saaru«

»Giustizia e Libertà« javlja: Situacija u Južnom Tirolu ostaje i nadalje teška. Ovih dana je bilo tajnim putevima prošireno mnogo letaka i dopisnica sa natpisom: »Učinite kao u Saaru!« — Nijemci zadržavaju najneprijateljskije držanje.

Pokrajinska komisija u Bozenu je osudila na konfinaciju 17 lica, pod policijski nadzor je stavljeno 6 lica, a 14 lica je dobilo policijsku opomenu. Svi su »odgovorni za antinacionalne manifestacije«.

V STARI ITALIJI JE UMRLA PREGNANA SLOVENSKA UCITELJICA

EMA LENARDIC

Kojsko, maja 1935. V notranjosti Italije, v provinciji Emilia, je umrla naša domaćinka Ema Lenardić, učiteljica. Drug za drugim umiraju naši ljudi u tujini, ki jim je mačeha. Zlasti trpe učiteljice. Neurejene razmere, domotožje, večne selitve, negostoljubne prilike jih pokopavaju drugo za drugo. Lahka ji budi tuja zemlja.

DRUŠTVO NARODA NIJE SPRIJEČILO RAT

U Ženevi je prošlog tjedna završeno zasjedanje društva naroda. Na tom zasjedanju nije se diskutovalo o abesinskoj tužbi, nego su Eden i Laval privatno raspravljali s talijanskim i abesinskim delegatom, te su ih nagovarali, da pristanu na neko arbitražno riješavanje spora, to jest tako, da se sastanu dva talijanska i dva abesinska delegata i da ispituju spor. Abesinija je u teškoj situaciji morala na to pristati, jer je postojala bojazan, da će Italija istupiti iz Društva naroda.

I sad ima da se sastane taj arbitražni odbor četvorice. On bi imao da radi do

25. augusta. Ali interesantno je to, da taj odbor nema pravo da dira u sva pitanja spora, nego samo u incidentat kod Ual Uala, a sve drugo ostaje i dalje po strani. Bitni razlozi spora ostaju, dakle, i dalje. To je i Mussolini rekao u svom velikom govoru poslije ženevske rezolucije. On i dalje šalje vojsku u Afriku i po ničemu se ne može zaključiti, da rata neće biti.

Izgleda samo, da je zbog nezgodnog vremena Italija pristala da čeka do jeseni, kad je najzgodnije za rat u Africi i da će na jesen rata ipak biti.

Očekuju se novi incidenti na granici.

Naši fantje se vraćaju iz Afrike bolani

Št. Peter na Krasu, maja 1935. (Agis). — V neko bližnje vas se je vrnil mladenič, ki je bil odpoklican med prvimi in odposlan v Afriko. Domov so ga poslali, ker je težko obolel za malarijo. Kljub temu, da ga vsi sosedje in znanci napadajo z raznimi vprašanji ne da nobenega pojasnila na vprašanja in tudi sicer ne pove ničesar o svojih doživljajih. Zgleda, da so mu oblasti zabile in zagrozile, da ne sme ničesar povedati. Potem je njegov molk opravičljiv in razumljiv.

Pismo vojaka iz Palerma

Palermo, maja 1935. (Agis)

Daleč je to mesto, človeku se zdi, da ni več v Evropi. Domačini su čudni ljudje in še pojma nimajo kdo in kje smo Slovenci. Kljub temu pa slišiš prav v svaki vojašnici slovensko govoricu. Raztepeni smo povsod in iz vseh vetrov naše domovine.

Razmere v vojaški suknji

so dan za dnem slabše. Oni, ki čakajo po raznih vojašnicah Južne Italije na odpoklic za Afriko se še posebno pritožujejo. To so tisti izmed odpoklicanih, ki služijo redni rok. Če ne bi dobili tu kaj, da prideju v poštev v slučaju potrebe. Nastanjeni so sicer po vojašnicah a ležijo kar na slami in po tleh. Hrana je slaba in nezadostna tudi pri tistih, ki služijo redni rok. Še ne bi dobili tu pa tam malenkostnih podpor od doma-

lih bi bili še večji reveži. Eden izmed naših fantov je, od kar je tu, to je v dobrem poldrugem, mesecu shujšal za 15 kg. Ni potrebno povdarjati, da je moral marsikdo, posebno zadnje čase prav znatno stisniti pas.

V Palermu samem pa vlada med prebivalstvom velika beda.

Dnevno se ljudje zbirajo pred vojašnicami in pobirajo makarone, ki jih vojaški odmetavajo. Včasih se kar tepejo za te ostanke.

Vročina je že zdaj velika. Bolnice so vse prenapolnjene. Vsak dan prihajajo namreč parniki z obolelimi vojaki iz Eritreje in Somalije. Ti nesrečneži vedno marsikaj povedati o neznosljivih razmerah, ki vladajo tam. Marsikar vojak, ki je poslušal pripovedovanje teh, pravi, da raje izvrši samomor kot pa se pusti odpeljati na afriška tla.

Širijo se razne vesti o dogodkih v okolici Palerma

in oddaljenejših krajih Sicilije. Domače prebivalstvo je ponekod naravnost podivjal ob priliki odhoda odpoklicancev. Ker so cene živilom zelo poskočile, zlasti ponekod, in so baje slučaj, da so ostali kraji celo brez živil zaradi velikih odposiljk v Afriko, je prebivalstvo napadalo občinske urade in zaprte trgovske lokale.

Tako prihajajo k nam same neprijetne veste od vsepovsod: od doma, iz okolice, najbolj grozne pa so one iz Afrike.

VAS BREZ MLADINE

Boljunec pri Trstu, maja. — (Rob.) — Od nas je odšlo tekotom tekega leta 46 mladih fantov. Omeniti moramo, da njihče izmed teh ni odšel prostovoljno. 42 fantov so naborniki letnika 11, 12, 13, ki je bil vpoklican za v Abesinijo, 2 fanta sta bila letošnje po-

mlad konfirirana, dva pa sta se vojne-mu vpoklicu izognila z begom v emigracijo. Tako težko ni prizadeta nobena vas v bližnji okolici, posebno še, če vzmemo v obzir dejstvo, da šteje naša vas komaj 200 hiš. Človeku se zdi, kot da bi vas izumrla.

Troškovi za Afriku 620 mil. više od predvidjenog

Ministar finacija Thaon di Revel je izjavio u parlamentu 18. o. mj. da do aprila iznašaju troškovi za Afriku 620 milijuna lira. Pariška antifašistička »Giustizia e Libertà« kaže da je to laž, jer da se mjesečno troši 600 milijuna, bu-

dući da trošak za 250.000 vojnika u ratnom stanju stoji po službenom proračunu 400 milijuna, a Italija ima pod oružjem skoro 1 milijun vojnika. Tu nisu uračunati troškovi za ubrzani rad fabrika oružja.

Kako gleda italijansko ljudstvo na vojne pripreve v Afriki

Trst, maja 1935. (Agis)

Italijansko časopisje je bilo polno raznih poročila, zlasti v začetku priprav za pohod na Abesinijo, o navdušenosti ljudstva. Čeravno smo od začetka v to navdušenost zelo dvomili, danes niti ne dvomimo več, ampak vemo iz zanesljivih virov, da je razpoloženje italijanskega ljudstva v tem pogledu ravno obratno. V potrdilo navajamo nekaj poročil, ki so prišla v inozemstvo.

V beneški pokrajini se po vseh ne govori o drugem kot o vojnih odpoklicanih in o vojni. Vsi so samo ene misli: »Naj le napoči vojna! Ko bomo imeli v rokah oružje, bomo že znali vporabiti ga!« Med tem pa beda občutno narašča. Nikakršnih del ni pričakovati, ki bi zaposlila vsaj del brezposelnih. Dnine so nizke in še padajo.

Ob priliki prevoza mobiliziranih so se vršile vzdolž pruge Bologna-Firenze burne demonstracije protiv vojni.

Takoj v začetku mobilizacije so odpoklicanci, nastanjeni v vojašnicah v Messini demonstrirali proti vojni. Okrog vojašnic in po mestnih ulicah pa se je zbralo civilno prebivalstvo, ki se je demonstracijam pridružilo in enodušno z vojaštvom vzklikalo protiv vojni. Kljub vsem poskusom in takojšnjim strogim odredbam se fašistični vladi ni posrečilo preprečiti, da ni ta dogodek ne prišel v javnost. Resničnost teh demonstracij nam potrjuje dejstvo, da je fa-

šistička vlada skicala vse poročevalce tujih listov še predno se je raznesla vest o tem dogodku, z namenom da jim dokaže, da ni bilo nikakršnih demonstracij. Dosedanji vojaški komandant v Messini je bil odpoklican in na njegovo mesto imenovan nov.

V provinciji Caltanissetta se je razvila močna agitacija protiv vojni protiv mobilizaciji. Demonstracije so zavzele zelo velik obseg in so dosegle vrhunec v splošni stavki delavcev v žvepljenih rudnikih. Delavcem se je pridružilo tudi ostalo prebivalstvo.

Ko so odpoklicanci odhajali, so se demonstrantje zbrali in napolnili vse ulice ter skušali na kolodvoru preprečiti odhod. Med temi demonstracijami pa so vzklikali: »Doli z vojno! Vojne je že dovolj!«

Mobilizacija nekaterih letnikov je izzvala v Milanu zelo veliko nezadovoljstvo. Že ob priliki prvih transportov so odpoklicanci svoje nezadovoljstvo tudi glasno izražali. Na glavnem kolodvoru so klicali fašističnim uniformirancem: »Pojdite vi v vojno! Mi je ne maramo! Mi moramo na morišče, med tem ko ostajate vi doma, dobro zavarovani!« Svoje nezadovoljstvo so dokazali tudi z dejanji. Pretepli so nekaj fašistov, in tekla je tudi kri. Policija je odstranila fašistične izzivače, med tem ko je 11 odpoklicancev aretirala. Med odpoklicanci so pa navdušenci tako redki kot bele muhe.

Nemiri u Italiji radi Abesinije, pobune vojnika i žena

»Giustizia e Libertà« javlja iz Savigliana (Cuneo) da su se u tamošnjim odredima, koji su imali biti upućeni u Afriku, dogodili veliki neredi. U Genovi su žene provalile u jednu kasarnu pro-

testirajući protiv rata i odlaska vojnika u Afriku. Policija je intervenirala, pa je nekoliko žena ranjeno, a mnogo je uapšeno.

MAISTROVI BORCI V BOJU ZA RADGONO 1918 IN 1919

Lepe so bile besede Wilsonove, da bodi kot najvidnejši sad svetovne vojne osvoboditev in samoodločba malih narodov. Le preradi smo verjeli takemu evangeliu in naši vojaki se niso mogli dovolj hitro razbegniti vsak na svoj dom. Drugače je sodil Rudolf Maister, ki je ob prevratu načeloval v Mariboru vojnemu okrožju. Dobro je poznal narodnostne razmere na mejah, vedel je da si Nemci ne bodo dali iztrgati iz rok tistih otokov, ki so jih pod avstrijsko zaščito zasejali v slovensko ozemlje.

Prepričan, da bodo sporni kraji pripadli tistemu, ki jih bo preje in trdneje zasedel, se je Maister na lastno iniciativo revolucionarnim potom polastil 1. nov. 1918 mesta Maribora, ki mu je potem služilo kot izhodišče za nadaljuje zasjedanje severne meje. Ko se je 23. nov. iznebil nevarnega tekmeca, nemške »zele garde«, in postal pravi gospodar mesta, je par dni na to dal zavzeti Špilje, ne le da zavaruje Maribor od severa, temveč da dobi v roke železnico, ki se tu odcepi in je takrat tvorila edino zvezo Maribora z Ljutomerom in Murskim poljem. Važna vmesna postaja na tej progi je mesto Radgona, ki jo je nujno moral zasedeti, ker bi sicer ostali del proge Gornja Radgona-Ljutomer bil brez pomena. Tudi je Radgona ključ do Prekmurja in je obdana skoro povsod s slovenskimi vasmí. To težko in odgovorno nalogo, zasedeti Radgono, je vzorno izvršil poročnik Beno Zellhofer.

Zvečer 1. dec. 1918 se je s kakimi 140 možmi previdno pojavil u Radgoni, kjer ga je pričakoval nemški občinski svet ter ugovarjal zasedbi. Na to je šel Zellhofer na stacijsko poveljstvo, kjer je istotako protestiral poveljnik nemške Volkswehr, nakar mu je Zellhofer ukazal, naj v 5 minutih pokaže skladišče orožja. Po hitri precentitvi obojestranske moči so se Nemci udali in Zellhofer je dobil 5 strojníc in 30.000 nabojev.

Večna škoda, da niso Slovenci zasedli obenem vseh uradov, tako pa so bili spori na dnevnem redu. Stališče slovenske posadbe je bilo izredno težavno, ker je nemško prebivalstvo kvarno vplivalo na naše vojake, jih skušalo opijaniti in nagovarjalo k pobegu. Toda naši so se držali. Na tihem so se Nemci pod vodstvom drja. Kamnikerja pripravljali na napad na našo posadko. Po brezuspešnih poskusih je nato skval podoben načrt in si preskrbel potrebno orožje. Celovec neki Hans Miki, sin slovenskih štaršev iz okolice. V zvezi z madžarskimi četami je iz obmejnih Korovcev prodiral na vse zgodaj 4. feb. 1919 koncentrično proti Radgoni. Toda naših budnih fantov ni presenetil bili so pripravljeni in Zellhofer je hodil celo noč od straže do straže ter potrebno odredjal. In tako se je vnel ljut boj istočasno na več krajih v mestem, nič drugače kakor svoj čas na fronti. Polno je dogodkov, ki dokazujejo, s kakšno hrabrostjo so se naši bojevali. Ko je bil Zellhofer ranjen baš je hotel strojnico prenesti na drugo mesto, — je to za hip njegove vojake zmedlo takoj pa je med divjim streljanjem zaorila naša pesem:

Fantje, le s korazjo! »Bil je to najlepši moment v mojem vojaškem življenju, pripoveduje Zellhofer v svojem poročilu. Ali ko je pešec Govedič hitel alarmirat naše orožnike, in s tim rešil življenje 5 našim orožnikom, sam pa prebodeh z bajonetom padel; ali pa ko je desetinik Kmetec, sam težko ranjen, rešil svojega poveljnika smrti, ali kako se je štabni narednik Ferdo Ošlak s praviljnim hrabrostjo branil in obranil nemških napadov od spredaj in od zadaj itd. Že isti dan je bila zmaga naših odločena, puškarjenje pa je trajalo še nekaj dni. Dne 5. feb. so našim prišli na pomoč: dva hrvatska oddelka Sokolske dobrovoljske legije za Medmuri, iz Ljutomera kapetan Sagadin s enim topom in 10 strojnícami, posebno pa prostovoljci iz Gornje Radgone.

Istočasno ko Radgono so Nemci napadli celo naše poredano črto, pri Purklic, Obralni, Cmurku in dr. Nemci so počenjali razne grozovitosti, ko so najprej prepričali nemškimi ženam da niso smele obvezati naših ranjenecv, ali ko so metali naše mrtvece v poteke.

Ko so radgonski Nemci uvideli svoj poraz, so se začeli pogajati za premirje in nato se je začelo večati več ali manj mirno življenje. Slovenci so se takoj kulturno udeleževali, imeli manifestacijske shode, koncerte, pripravljali se na stalno posest. Toda prišlo je drugače. Še 20. maja 1919. je mirovna konferenca v Parizu priznala Radgono s okolico nam, pozneje pa je vsled pristanka Italijana Tittonija ta sklep spremenila, nam prizanesla z raznimi plebisciti, zato pa dala Avstriji »neko malenkost«: Radgono s okolico. Dne 26. julija 1920 je naša posadka, pokorna povelju antante, zapustila Radgono, ki jo je poldrugo leto v najtežavnejših prilikah krepko držala. Nas pa se je polastilo trpko čustvo...

Dr. Anton Dolar, Maribor.

URBANAC - URBANI

Dne 1. aprila izišao je u zagrebačkom »Obzor« feljton pod naslovom »Novo djelo U. Urbanaca«. Taj je feljton napisao u formi »Pisma iz Praga« poznati jugoslavenski književnik g. Božo Lovrić. Članak počinje ovako:

»Umberto Urbani, profesor hrvatskog jezika u Trstu, pjesnik, kritik, publicista, prevodilac, predavač i veliki prijatelj Slavena objavio je nakladom Carla Moschenia et Co. u Trstu svoje novo djelo: »U republici Masaryka«.

O toj knjizi Umberta Urbanija piše i g. Tresić Pavičić u »Jadranskom Dnevniku« (Split) od 25. maja. G. Tresić kaže u tom svom prikazu o Urbaniju ovo:

»Umberto Urbani je jedan od najagilnijih slavista u Italiji. Čovjek, koji je ne samo slobodan od svake mržnje prema Slavenima, nego i od svake predrasude. On je dapače i pun ljubavi prema Slavenima, što nimalo ne slabi njegov italijanski patriotizam. On poznaje i mane Slavena, a možda i mane Italijana, što je mnogo teže, jer svak lakše zapaziti tuđe mane nego svoje; ali njega ljubav, spojena s objektivnim kriterijima rasuđivanja, diže na više stajalište promatranja, te može da sudi blagotvorno i u isto doba objektivno.«

Završava ovako:

»Ovaj uspjeh našeg prijatelja U. Urbanija pobudjuje u nama nade, da će on splesti i jače veze između Italije i slaven-skih naroda; jer je njegovo pero za to dovoljno spremno.«

I Lovrić i Tresić proglašuju dakle Urbanija »prijateljem Slavena, čak »velikim prijateljem«, koji je »oslobodjen od svake mržnje prema Slavenima« i svake predrasude. To nam daje povoda da o tom gospodinu Urbaniju kažemo nekoliko riječi da vidimo u pravom svijetlu to njegovo »prijateljstvo« prema Slavenima.

Ko pozna stvari detaljnije, na slučaj Urbanija gleda s većom kritičnošću. Zna ne samo, da u isto vrijeme dok se, navodno, zauzimlje za širenje slavenske knjige u Italiji i dok vodi neke tečajeve talijanskog jezika u nekoj milanskoj reviji, on u isto vrijeme radi kao tajnik društva »Dante Alighieri« oko širenja talijanske knjige po slavenskim selima Julijske Krajine i na progonu naše knjige iz tih sela, ako je potrebno i policijom. On je, nadalje, u odboru, koji dijeli nagrade onoj slavenskoj djeci, koja pokazuju najbolji napredak u učenju talijanskog jezika i primanju fašističkih ideja. On je nadalje, u isto vrijeme, dok to ideja, kroz literaturu upoznaje Talijane s našom duševnošću, onaj, koji u tršćanskom »Piccolu« (naročito u »Ullime notizie«) pod kromom »u« (ili nekom drugom) iznosi iz naše štampe sublimat našeg kriminala, i čitatelji toga kroz godine dobivaju o našem narodu jedan strašan pojam. On je auktor svih onih vijesti o strahovitim umorstvima između roditelja i djece, o razvratu, o najgorim što se uopće kod nas događaju. Ali to nije sve. On ima i svoju prošlost.

Taj uskok naše krvi školovao se je kao pitomac biskupa Mahnića po raznim samostanima u Istri i Dalmaciji, i bio je već zaređen za franjevac u Kopru, kad su mu ratne prilike olakšale, da je bacio svoje mantiju i krenuo sa nekim Marussichem putem, koji ga je doveo u sukob sa nacionalnim osjećajima naših Istrana. Nastupao je odmah iza prevrata kao javni agitator u službi zloglasnog iredentističkog društva »Trento-Trieste« na javnim skupštinama širom Istre — ako je bilo uputno i hrvatskim govorom — sa zadatkom da pridobije naše pučanstvo za Italiju u ono prvo doba, kad je talijanska okupaciona vojska uzalud kušala da to postigne svakojakim obećanjima i čak proglašenja na našem jeziku.

Ali naš svjetsni puk tom poznatom renegatu nije vjerovao te mu nije nasjedao. Dolazilo je dapače od reakcija uslijed očitih iznerviranja i vrijeđanja i zlostavljanja sa strane talijanaša i nahuckane soldateske. Baš Urbančevi autoreferati o njegovim sjajnim uspjesima na skupštinama, koji su bili objavljeni u talijanskim novinama, najbolje su dokazivali, kakvu službu vrši taj nesretnik. Za taj i drugi svoj čisto politički rad, koji tada nije bio nikad drukčiji nego uvijek protivan osjećajima našeg svjetsnog puka, bio je Urbanac brzo nagrađen i postavljen referentom za školstvo u Postojni. U tom čisto slovenačkom okruženju nekadašnje Kranjske, gdje nije bilo niti jednog domaćeg čovjeka, a kamo li učitelja ili svećenika talijanske krvi ili osjećaja, poslovao je taj nekvalificirani školski nadzornik za »allogene« (drugoredne) škole kroz 2 godine baš tako temeljito po nakanama talijanskog prodiranja i zatiranja našeg jezika, kao i fašistički nadzornici u susjednim kotarima, naime: skoro svi naši učitelji su morali zapustiti svoje škole i pobjeći preko jugoslavenske granice, a namješteni su bili Talijani, koji nisu došli zadati pučkih prosvjeditelja.

I baš tada usudio se je taj revni »prijatelj našega naroda« da uz pomoć oružanih trabanata nastupa na izbornim sastancima i da izazivlje naš narod i nagovara da se opredijeli u smislu talijanske politike i njihovog imperijalizma, a da se odrekne hrvatskih i slovenačkih vođa. Samo discipliniranoj trijeznosti naših ljudi ima da zahvali, da tada nije odnio gore uspomene nego nezaboravnu blamažu, kao i ranije u hrvatskoj Istri. On je na sebe nakupio toliku mržnju naših ljudi da je morao iz straha da napusti svoj položaj u Postojni i pobjegne u Trst među novinare.

Kad je došao u Trst saradivao je u tršćanskim fašističkim novinama pod šifrom u. u. Tu je kušao da se osveti Slavenima ti-

Naša kulturna kronika

SLOVENSKA KNJIGA V ITALIJI in Kongres Pen Kluba v Barceloni

Marinetti je dal zadovoljiv odgovor...

Ljubljansko »Jutro« od 26. maja poroča:

»Te dni se vrši v Barceloni mednarodni kongres Pen klubov, ki ga vodi do sedanjí predjednik, angleški pisatelj H. G. Wells. Na kongresu je zastopanih 30 država, med njimi tudi Jugoslavija. Iz Ljubljane so odpotovali v Barcelono zastopniki slovenskega centra g. dr. Stele, J. Vidmar in Mirko Javornik. Navzočen je tudi pisatelj Fr. Bevk.

Že vnaprej je bilo pričakovati, da bo tudi barcelonski kongres stal v znamenju aktualnih vprašanj, kakor je stal kongres v Dubrovniku leta 1933. Izvedelo se je, da nameravajo Mađžari predlagati resolucijo zoper »preganjanje mađžarske knjige« v Jugoslaviji, češkoslovaški in Romuniji. To se je tudi zgodilo in predlog je medtem že prišel v razpravo. Zelo verjetno je, da bodo Mađžari bogatejši za novo blamažo, ker jim ne bo težko dokazati, kaj vse so storili zoper širjenje tiska in knjige iz država Male antante na svojem ozemlju.

Pri tem je pa najzanimivejše tole: Ljubljanski Pen Klub je že pred tedni sprožil akcijo, da bi se posredovanjem rimskega PEN kluba olajšal položaj slovenske knjige v Italiji. Predsednik rimskega Pen kluba akademik Marinetti je dal

zadovoljiv odgovor. Ko je bila te dni na otvoritveni seji kongresa v Barceloni v razpravi resolucija Američana Cambeya o svobodi literarnega in sploh kulturnega dela in proti preganjanju knjige in pisateljev, je vstal Marinetti in izjavil, da se kot pisatelj in kot človek pridružuje tej resoluciji. Obenem je izjavil, da je prejel predlog ljubljanskega Pen kluba glede položaja slovenske knjige v Italiji in da bo zastavil ves svoj vpliv za ugodno rešitev tega vprašanja. To stori tem lažje, ker so se medtem razmere med Italijo in Jugoslavijo močno izboljšale in postale že kar prijateljske.

Marinetti je odgovoril tajnik ljubljanskega Pen kluba dr. Stele, ki se je zahvalil za izjavo in izrazil upanje, da bosta rimski in ljubljanski Pen klub v neposrednem stiku in ne glede na izpremenljivo politično situacijo uredila to vprašanje.

Marinetti je na to v oseb-nem razgovoru posebej povdaril, da se zadeva bliža ugodni rešitvi.

Sprito takega zadržanja zastopnika Italije je olajšan tudi položaj naših delegatov v razpravi o mađžarski pritožbi. Jugoslovenski, češkoslovaški in romunski delegati so se že sporazumeli glede enotnega nastopa.

UDIO JULIJSKE KRAJINE

U DJELU ČEŠKOSLOVAČKO - JUGOSLAVENSKE

KNJIŽEVNE UZAJAMNOSTI

Književnici iz Julijske Krajine prevedeni na Češkoslovački

Povodom izložbe jugoslavenske knjige u Pragu, prije dva mjeseca (u martu o. g.), na kojoj je i knjiga Julijske Krajine a s knjigom i ostala kulturna tvorba naša zasebno i odlično mjesto i pažnju, — o svemu tome naši čitatelji bili su podrobno informirani u prošlim brojevima »Istre« — izašla je u Pragu, kao dopuna toj izložbi, jedna malena knjižica, na četrdesetak stranica, pod naslovom »Jiholovanská a češkoslovaška literatura ve vzajemných překladech« (Jugoslavenska i češkoslovačka književnost u uzajamnim prijevodima). Knjiga je izašla u kolekciji spisa što ih izdaje praška gradska knjižnica, a uređio ju je dr. Jan Thon; kod sastava knjige pomagalo mu je nekoliko istaknutih suradnika. Knjižica sadržaje u svojem prvom dijelu bibliografski popis djela iz jugoslavenske literature (hrvatske, srpske i slovenske) prevedenih na češki i slovački jezik; u drugom dijelu popisana su ona djela iz češke i slovačke književnosti koja su prevedena na slovenski, a zatim ona koja su izašla u srpsko-hrvatskom prijevodu.

Medjutim sve ovo što smo istakli, momenti su općenite naravi, koji za nas sami po sebi, nisu od specijalnog interesa. Ali smo i to spomenuli zbog onoga što mislimo reći o ovoj brošuri u vezi sa našim krajem, sa kulturnim naporima koji se vežu za mjesta i ljude Julijske Krajine, jer je u tim naporima sadržan doprinos otргnutog dijela našeg naroda djelu jugoslavensko-češkoslovačke kulturne uzajamnosti. Ta je uzajamnost predstavljena ovdje na području književnom, mogli bi reći na najznamenitijoj grani duhovne djelatnosti. Vidjet ćemo da knjižica o kojoj je riječ, u vidu samih imena pisaca, naslova njihovih prevedenih djela i drugih bibliografskih podataka, pruža interesantan pregled, te da u njoj izražena bilansa u koliko se odnosi na Julijsku Krajinu nije tako neznatna, kako bi se možda moglo pomisliti, što više ona dokazuje da su na području izmjene knjige češkoslovačko-jugoslavenske veze baš na teritoriju današnje Julijske Krajine bile počesto vrlo žive i od djelotvornog zamašaja. Ta

me što je kroz godine iznašao sve što je mogao naći priljag i gadnog iz sudbene, političke i novinarske reportaže o našem narodu i državi, tako da je njegova nesumljiva zasluga, ako su Talijani sada osvjedočeni o najgorim našim svojstvima.

Pred 5 godina usudio se Urbanac među njim da se pokaže i na sokolskom stetu u Ljubljani, ali je bio potjeran pa se u talijanskim novinama stao groziti sokolstvu rimskim orlovima. Prije par godina prikrao se je Urbanac opet preko granice te se je, zaštićen od nekih neinformiranih literata, dao proslaviti u nekim literarnim krugovima kao »prijatelj« sad jednog sad drugog našeg plemena.

Ima i nešto gore. Poznato je kako Italija službeno oduzima našim ljudima njihova hrvatska i slovenska obiteljska prezimena sa svrhom da se izbrise pred neupućenim svijetom porijeklo većine stanovništva novih talijanskih pokrajina. Čitav kulturni svijet je s pravom najostrije osudio taj kulturni zločin. A baš kod tog gadnog posla je g. Urbanac Urbani stalni i glavni pomoćnik naročito

komistije za preinaku prezimena. Prefekt Fornacciari imenovao ga je godine 1927 stalnim članom te prefekturine komistije (vidi knjigu Pizzagali: »Per l'italianità deli cognomi«, gdje je objavljen dotični dekret o imenovanju). Urbani je preveo najveći dio naših prezimena na talijanski...

Ali sve to nije bilo poznato piscima spomenutih članaka, jer on, dakako, nije o tom svom glavnom poslu njima ništa spomenuo. Da je Urbanac ostala samo mrvica osjećaja čovječjeg dostojanstva, nikako ne bi mogao vršiti taj dvostruki posao, a kamo li da se usudi doći u goste u našu zemlju i da traži priznanje za svoj »književni rad«. I morao bi da znade da izazivlje sasvim opravdanu reakciju sa ove strane granice, gdje se ne mogu i ne smiju oprostiti, a kamoli zaboraviti, uvrde i udarci nanešeni našem narodu.

U popisu književnih radova Urbanija vidimo, da je preveo djelo Bože Lovrića »Mag i žena«, a napisao je »predgovor« jednoj drami Tresića Pavičića, koja je izašla na talijanskom jeziku.

Kumičićeva prevedena djela su ova: (romani i pripovijesti) Primorci (Prag, 1919), Jelkin bosiljak (Prag, 1886), Mučenice (Prag, bez oznake godine), Preko mora (Prag, 1891), Neobični ljudi (Prag, godine ?), Urota Zrinsko-Frankopanska (Prag, 1896), Teodora (Prag, 1904), Pod puškom (Prag, 1889), (drame) Gospodja Sabina (Prag, 1887), Obiteljska tajna (Prag, godine ?), Sestre (Prag, 1892).

Od slovenskih književnika Julijske Krajine prevedeni su Damir Feigel (češki prevod njegovog humorističnog romana izašao je u Pragu 1927 pod naslovom: Psi kuje) zatim Alojz Gradnik (zbirka pjesama) Simon Gregorčič (Pjesme, Prag, 1887 i Izabrane pjesme, Prag, 1925) Alojz Kraigher (roman: Kontrolor škrobar, Olomuc, 1928) Ivan Pregelj (roman: Plebanuš Joanes, Olomuc, 1930) i Josip Ribičič (Mladež, igra u jednom činu).

Prema ovome što je navedeno izlazi da su u češkoslovačkoj prijevodnoj literaturi zastupana iz Julijske Krajine 4 Hrvata i 6 Slovenaca, prvi sa 15, a drugi sa 7 djela.

Ove su knjige naših književnika većinom izašle u Pragu, a prevodnici među kojima će bolji poznavalac češko-jugoslavenskih kulturnih odnosa zapaziti i neka istaknutija imena, su ovi: Vojtech Měrka, Vilem Novak, Vojtech Pákosta, Bohuš Vybiral, Jos. Tumpach, Gustav Ždarsky, J. Paulík, Fr. Vever, Fr. Fahoun, Igmát Hořica, Fr. Bělohávek, Jan Hudec, J. J. Koch, Ana Urbanová i Vaclav Šlosar te (Slovenci?) Andrija Bortulin i Josef Skrbinský. (ar)

ISTARSKA PJESMA

NA ZAGREBAČKOJ

RADIO STANICI

U srijedu 5. VI. o. g. daje pjevački zbor društva »Istra« u Zagrebu koncert na zagrebačkoj radio-stanici. Početak je u 10 i četvrt sati na večer. Izvodi se uglavnom isti program, koji je izvedan na koncertu pjevačkog zbora 10. IV. o. god. u Hrvatskom Glazbenom zavodu. Upozorujemo na to naša društva u pokrajini kao i pojedince, koji se interesuju za našu pjesmu.

RAD NAŠIH PEDAGOGA

Ante Defrančeski, profesor pedagogije na zagrebačkoj Učiteljskoj školi, pustio je u prodaju svoju brošuru »Oko reforme naše osnovne nastave«. Tu tretira pitanje osnivanja Oglednih škola po uzoru na druge države. Jedna takova škola osnovana je ovih dana u Beogradu, a velikih zasluga za tu novu školu ima baš prof. Defrančeski, koji je iznio prvi zamisao i izradio planove za funkcionisanje te škole. — Prof. Defrančeski je, uz mnogobrojne članke po raznim listovima, do sada izdao već čitiri pedagoške knjige, osim ove brošure, a u pripremi ima još dvije knjige, kao što to vidimo iz popisa radova tog našeg poznatog pedagoškog teoretičara i praktičara.

NAZOR O UČKI

U svom dnevniku, koji izlazi u zagrebačkoj reviji »Književni Horizont« Vladimir Nazor piše pod naslovom »Osvajanje visina« ovo:

K. me pozva u auto kojim nas g. S. povede na vrh Sljemena. — Iako je obzor bio nešto mutan, vidio sam dosta. Najviše me zanimalo Zagorje. Na povratku prošli smo kroz š. i obašli grob velikoga poštenjaka S. R...čevu je djelo ipak bolje no se ono na slikama pokazuje. — Sve prodje hitro i ugodno, iako me mnogo smetahu prečesti okretaji na savijucima serpentina i (u zatvorenom autu) ogavni vonj benzina. — Sjećam se svog posljednjeg penjanja na drugu jednu visinu. Na Učku 1903 ili 1904. Ja, B. i Sc. Iz Pazina željeznicom u Lupoglav. Predveče ispod Boljuna. Obnoć uz planinu. Mrak, vjeter, znojenje i umor. Pred zoru na vrhuncu. Svitanje. Vidici. Odmoranje u Skloništu. A onda natrag nizbrdo, dok tabani i listovi bole. — Bijaše to priličan napor, al i postepeno osvajanje planine. Tek onda kada, na takav način, stigoh na njen vrhunac, ona postade — moja. Progovorila mi je. Već za vrijeme teškog noćnog hodanja ona mi koješta otkri i dade, pa kasnije mogoh napisati »Planinske pjesme«, neke stranice »Albuse kralja« i »Utve«. — K onom krasnom vidiku s vrha Sljemena morao sam drukčije pristupiti. Nikako mašinom.

NASI NA RAZSTAVI SLOVENSkih UMETNIKOV V LJUBLJANI

Ljubljana, dne 25. maja 1935. — (Agiš). — Na Vnebohod 30. t. m. ob pol dvanajstih bo v Jakopovičev paviljonu slovenska otvoritev razstave Društva likovnih umetnikov dravske banovine, ki je bilo šele pred kratkim ustanovljeno in ki ima svoj sedež v Ljubljani. Razstava, ki je zamišljena kot vsakoletna pomladna prireditev, je od društva samega skrbno pripravljena. Poseban odbor je izabrao za to razstavo samo najboljša dela in sicer 151 umetnin, devetindesetih slikarjev, grafikova in kiparjev. Med njimi srečamo tudi imena naših. S slikami v olju bodo zastopani: Elza Piščančeva, Albert Sirk, Mira Pregljeva, Henrika Šantlova, Saša Šantel, G. A. Kos in France Pavlovec; s plastikom: France Gorše; z grafikom pa Adolf Lapajne in Avgusta Šantlova.

O razstavi sami bomo še obširnije poročali. Razstavljalcem, zlasti našim rojakom želimo čim većega uspeha.

Glasovi štampe

FRANCUSKI LIST »LA DEPECHE« O ITALIJI, RIJEČI I TRSTU.

Na obali Rijeke.

Veliki francuski list »La Depeche«, koji izlazi u Tuluzy, 16 maja objavljuje opširan članak Raula Lalvira o utiscima sa jednog puta po sjevernoj Italiji i našem Primorju, u kome se u glavnim potezima govori o uzrocima nesporazuma između Jugoslavije i Italije. U članku se, između ostalog, ističe:

»Rijeka me naročito privlači, jer se ovdje sukobljavaju dva naroda. Imao sam prilike da razgovaram sa prostim narodom u Italiji o raspoloženju prema Jugoslovenima. Vlasnik jedne jedrenjače koja je prevozila iz Baria tovar narandža, ovako se izrazio o Slovenima:

— Sloveni su gusari, oni su jedan primitivan narod, koji nema pojma o umjetnosti i civilizaciji.

Oni su nam uzeli Dalmaciju, rekao je jedan ribar sa Lida.

Isto tako sam slušao kako se Talijani žale na to da im Jugosloveni otmaju turiste. U Trstu u sjajnom zalivu i pristaništu koji su takoreći prazni, upoznao sam se sa jednim mladim istaknutim fašistom, koji mi je tvrdio da je uvjeren u neophodnost zaključenja sporazuma između industrijske Italije i poljoprivredne Jugoslavije. On mi je rekao:

— »Naša dva naroda se dopunjuju; mi smo spremni da pružimo ruku susjedima, ali su je oni uvijek odbijali. Oni ne mogu da nam oprostite što smo zadržali našu Rijeku. Oni ne priznaju usluge koje smo mi učinili za vrijeme rata. Oni se samo naoružavaju protiv nas«.

U ovom razgovoru pronašao sam sadržinu jedne štetne knjige: »La Jugoslavie contro l'Italia«, koju sam naročito proučavao prošle godine. Ja sam ponovo tražio ovu knjigu po klescima i knjižarama, ali je ona potpuno bila iščezla. Obradovao sam se što sam mogao da konstatujem da se osjeća zvanična volja za izmirenjem. Ali rezultati su još dosta mršavi.

KAKO JEDAN NJEMAČKI LIST TUMAČI TALIJANSKI IMPERIJALIZAM NA JADRANU

Poznat berlinski list »Berliner Börsenzeitung« od 19 maja donosi od dra Paula Rorbacha članak u kome naglašava da je pojam »Mare nostrum« klasičan primjer politike surogata. Lice Italije nije okrenuto Jadranskom Moru, već Tirenskom Moru. Apeninski Poluostrvo i Balkansko Poluostrvo okreću jedno drugom leđa u Jadranskom Moru. Jadransko More, zapravo samo jedan zaliv Sredozemnog Mora moglo je imati i imalo je značaja za Italiju, dok je svjetska trgovina gravitirala prema Levantu i prema Egiptu, t. j. dok nije pronađen morski put za Indiju i dok se svjetska trgovina nije uputila Americi. Parola »Mare nostrum« ignoriše da su se geopolitičke pretpostavke za tu paru danas iz osnove izmijenile. Venecija nekadašnja kraljica Jadrana, danas je ipak više muzej nego centar italijanskog života. Kardinalna pogreška je učinjena što Italija nije smjela u svoje vrijeme da uzme Tunis. Da je to učinila, obezbijedila bi sebi glavni uslov, da postane velikom silom. Tunis osigurava široki morski put iz zapadnog bazena Sredozemnog Mora u istočni bazen. Umjesto da je Italija osigurala sebi ovaj put, ona je pošla sporednim putem »Mare nostrum« da osigura svoje opravdane težnje za ekspanzijom.

Poslije svjetskoga rata Francuska, koja uvijek vidno računa u politici, nije trebala jaku Italiju, već jaku Jugoslaviju, da bi uklještila Italiju i sa Istoka. Tako je Dalmacija postala jugoslovenskom, zato se Ragusa danas zove Dubrovnikom, a Spalato se pretvorio u slovenski Split. Jedini zalog koji je Italija otkljela sa tijela Austro-Ugarske je slavenska Istra i njemački Južni Tirol.

Albanija za Italiju nije sigurno uporište. Najnovijom izjavom Italije da priznaje teritorijalno i političko stanje Jugoslavije, znači da iz političkog leksikona Italije nestaje reči »Mare nostrum«. Cijena je Abesinija. Ali »Mare nostrum« i Abesinija su samo surogati za gubitak prelaza iz zapadnog bazena u istočni bazen Sredozemnog Mora, odnosno za gubitak Tunisa, koji bi taj prelaz osigurao.

KAKO PARISKI »TEMPS« TUMAČI UVODJENJE POUKE NJEMAČKOG JEZIKA U TIROLU.

Povodom Mussolinijeve namjere da otvori tečajeve za njemački jezik u Južnom Tirolu i da ih povjeri »Fašističkom institutu za kulturu« u velikom pariskom listu »Le Temps« od 24 maja izišao je dopis iz Rima, u kojem je među ostalim rečeno, da je do sada njemački jezik bio zabranjen u školama Južnog Tirola, u prvom redu zato, da bi se spriječila pangermanska, nacistička i iredentistička propaganda među novim generacijama. Ali te mjere nisu donijele one rezultate, koje se je očekivalo, pa se je sada odlučilo, da se uvede pouka njemačkog jezika pod kontrolom »Fašističkog instituta za kulturu«, čije ime označuje ujedno i cilj, a to je jedna od najvažnijih institucija režima. Tako će se spriječiti hitlerovska agitacija u Južnom Tirolu. — To je mišljenje »Le Tempsa«.

Antijugoslavenske demonstracije na zadarskoj granici

Zadarski »San Marco« posvećuje čitav jedan stupac opisanju svečanog dočeka 300 članova dalmatinskog iredentističkog udruženja »Azzuri di Dalmazia« iz Padove i njihovom boravku u Zadru. Ovi »dalmatinski plavi« naišli su u Zadru na vrlo srdačan prijem od

strane vlasti i građanstva. Između ostalog oni su se poklonili spomeniku dalmatinskog mučenika Francuska Rimonda i spomeniku Dalmatinaca, koji su pali u posljednjem ratu i za vrijeme fašističke revolucije.

»La Rivista Dalmatica« za talijansku historiju Dalmacije

Tršćanski »Il Piccolo della sera« od 28 maja donosi jedan članak o svestranosti djelatnosti Dalmatinske revije — »La Rivista Dalmatica«, koju su još 1899 godine osnovali iredentistički vodji Zilic i Roberto Giljanović, Zadranu po rođenju i po svome javnom radu. Ova revija izlazi u Zadru i okuplja oko sebe sve historičare i učenjake, koji se bave talijanskom prošlošću Dalmacije. Urednik profesor Hildebrand Tacconi, sin senatora Tacconia koji živi u Splitu. U ovome broju napisao je senator i po-

znati iredentista Natale Krekich jedan nekrolog u čast pokojnog senatora Antonia Cipika. Aleksandar Dudan, poslanik, piše o vezi umjetničke djelatnosti dalmatinskih umjetnika Orssina i Laurane sa umjetničkim radom Bramante i Rafaela. Zatim dolazi jedna studija o »dubrovačkom Lukreciju« i filozofskom pjesniku Benediktu Staju. Arhitekt Ardunio Berlam, iz Trsta, piše o dalmatinskim vojnicima u službi venecijanske republike...

Spisi i uspomene dalmatinskoga Udruženja za historiju otadžbine

»Il Piccolo della sera« 23 maja iznosi sadržaj treće i četvrte knjige »Spisa i uspomene Dalmatinskog udruženja za historiju otadžbine«. »Dalmatinsko udruženje za historiju otadžbine« osnovao je 1926 godine profesor Praga, a sada ga vodi profesor Domenico Orlando. Obje knjige iznose 384 strane, a razdijeljene su u tri dijela: studije i uspomene, bibliografija, životopisi itd. M. Laskaris objavio je studiju o odnosima

između Nikole Tomasea i Andrije Muckosidija. A. Krečić iznosi nekoliko dokumenata o historiji Splita od 1341 do 1414. A. Selem piše o neolatinskom elementu Dalmacije. Praga piše o manastiru Sv. Petra u Pagu itd.

Naročitu pažnju, nastavlja »Il Piccolo della sera«, zaslužuje dalmatinska bibliografija, u kojoj su registrovana sva djela o Dalmaciji: talijanska, strana pa čak i slavenska.

Fašistička avangarda na Krku

Fašistička štampa slavi jednog avangardistu na Krku

Puljski »Corriere istriano« donosi: U Krku je pao u more učenik zaba- višta Marcel Šantić. Vika jednog ribara, koji je to iz daljine vidio, upozorila je na tu nesreću talijanskog avangardistu Achilich-a Carla (Akilić), koji je u blizini krplo mrežu. Avangardista je skočio i spasio dijete. — Achilich je tri godine uzastopce proveo u ljetnim logorima avangardista u Italiji. Generalni sekretar fašija u inostranstvu imenovao ga je za izvanrednu zaslugu (spasenje djeteta) kaposkvadrom. Ujedno je to junačko djelo objavljeno ministarstvu unutrašnjih djela radi civilne nagrade, a pretsjedništvo Opera Nazionale Balilla čem.

radi podjeljivanja krsta za zasluge. O. N. B.

Zamislimo sada obrnutu situaciju: jugoslovenske novine javljaju da je član sokola, ili slično, u Pazinu spasio jedno dijete — taj sokolaš da se zove Tizio Sempronio — da je tri godine dolazio u Jugoslaviju na sokolske vježbe i logorovanje — i da je sada imenovan za zasluge prednjakom sokolskog naraštaja u Pazinu.

Šta bi na to oni u Rimu — ili oni u Pulji? Situacija bi bila potpuno i na vlas ista kao što je situacija sa kaposkvadrom fašista na Krku Akilićem.

Hapšenja intelektualaca u Turinu

Pariška »Giustizia e Libertà« javlja iz Turina o premetačinama i hapšenjima u Turinu. Kod mnogih intelektualaca je obavljena premetačina, a neki su uhapšeni. Među njima ima pisaca, profesora sveučilišta, novinara itd. Između njih se spominju:

Dr. Einandi, vlasnik revije »Cultura«. I revija je zabranjena, prof. dr. Pavese, direktor te revije, prof. dr. Bobbio, pri-

marij i docent, dr. prof. Antonicelle, direktor »Biblioteca Europea«, prof. dr. Mila, pisac i direktor revije »Rassegna musicale«, dr. Muggia, liječnik, dr. Sevi, slikar i mnogi drugi. U Milanu su također izvršena mnoga hapšenja, a među njima dr. Maffi i dr. Bartellini. Prvi ze već bio osuđivan od Specijalnog tribunala, a drugi je bio već u konfinaciji.

Glavna god. skupština društva »Istra« u Novom Sadu

Uprava društva »Istra« u Novom Sadu, na svojoj sjednici od 21. maja o. g. riješila je, da sazove VIII. redovnu godišnju skupštinu, koja će se održati u nedjelju dne 2. juna 1935 god. u društvenim prostorijama, (restoracija »Jagnje«) Njeguševa ulica br. 22 i to u 8.30 sati prije podne. Dnevni red Skupštine je:

1. Otvaranje skupštine,
2. Izvještaj Upravnog odbora: a) tajnika, b) blagajnika,
3. Izvještaj Nadzornog odbora,
4. Razrješnica stare Uprave,
5. Izbor nove Uprave,
6. Izbor 2 ovjerovljača zapisnika i
7. Slučajnosti.

U slučaju, da se u zakazano vrijeme

Obćni zbor Kluba Primorsk

Dne 27. t. m. je imel klub Primorsk u Ljubljani svoj redni letni obćni zbor. Otvorila ga je vsem znana rojakinja ga. Maša Gromova, ki je v jedrnatem poročilo orisala in podala obračun vsega humanitarnega in društvenega dela. Iz njenega poročila razvidimo, da je to emigrantsko društvo tudi eno izmed najstarejših v Ljubljani in v Jugoslaviji sploh. Svoje neumorno in tiho delo izvršuje že 15 let. Ne moremo na tem mestu naštetih vseh dobrot, ki so potekle za posameznike kakor tudi za dru-

ne skupi dovoljan broj članova, skupština će se u smislu § 15. društvenih Pravila, stav 3. održati jedan sat kasnije bez obzira na broj prisutnih, sa istim dnevnim redom.

Pošto je ova Skupština od vrlo velikog značaja za daljnji razvoj i napredak društva, na kojoj se pored ostalog ima da izabere i nova Uprava, pozivaju se svi članovi, da na Skupštinu dodju neizostavno i u punom broju.

Uprava društva stoga očekuje, da će članstvo i ovom prilikom najsavjesnije ispuniti svoju dužnost i dati ponova vidnog dokaza svoje velike ljubavi do neoslobodjene braće i domovine. — V. d. pretsjednika Petar Crnobori, s. r. — Tajnik I: Lujo Juričić, s. r.

»Nanos« v Mariboru v spomin Primorske Matere

Dne 18. t. m. je proslavil ženski krožek društva »Nanos« v Mariboru dan »Primorske matere«. Prireditelj je bila jako dobro obiskana. Udeležila se je tudi predsednica Kluba Primorsk iz Ljubljane ga. Maša Gromova, ter zastopnice Kluba Primorsk iz Celja: rojakinja Mikuletičeva, Sadarjeva in Rakuščkova. Proslavo je otvorila načelnica Pahor Slava, Predsednik Nanosa Kralj Marino je delegatijam želel dobrodošlico, pozdravil prav prisrčno go. Mašo Gromovo in vse navzoče.

Povzela je besedo ga. Gromova in s prav lepimi besedami orisala vzvišeni cilj matere na splošno in žalostno stanjšče matere v Primorju. Predavala je

tudi rojakinja Tonči Druškovičeva, ki je s svojimi izjavami podala žalostno sliko naših mater v suženstvu. Predavanje je seglo v došo vseh in marsikoga je ganilo do solz. Sledile so recitacije s katerimi so nastopili: Vidojka Majcenova, Maraševa, Zvonka Kompare, ki je krasno podala dve deklamaciji. Recitirala sta še Vlado Kralj in Lado Macarol o Cankarjevi materi »Skodelica kave« in »Njena podoba«. Podala sta tako živo, prepričevalno, da je njihovo podajanje prevzelo vse navzoče. Sviral je mandolinistični odsek pod vodstvom tov. Mladovana in pevske točke društva Jadran so se izvajale pod vodstvom rojaka g. Ubaldia Vrabca.

APEL NA ČITATELJE

Nikad nije bilo nužnije nego sada da pišemo i objavljujemo svijetu sve ono što se događa s našim narodom u Julijskoj Krajini.

Apeliramo na sve one, koji imaju savjesti, koji žele da naša borba donese ploda, koji vide ozbiljnost momenta, da pokažu i djelom svoju solidarnost sa svojim listom u odlučnoj borbi.

»Istra« mora upravo sada da živi punim životom i da djeluje, jer je ona jedini glas, koji govori u ime naroda u Julijskoj Krajini u ovom odlučnom času.

Molimo Vas, DA NAS PODUPRETE PRETPLATOM, DA IZVRŠITE SVOJU DUŽNOST prema svom listu, koji svoju zadaću savjesno vrši.

GLAVNA SKUPŠTINA EMIGRANTSKOG UDRUŽENJA »ISTRA« U SUŠAKU

Pozivaju se svi članovi Emigrantskog udruženja »Istra«, da u punom broju dodju na glavnu godišnju skupštinu, koja će se držati u nedjelju dne 2 juna o. g. u 10 sati prije podne u Maloj dvorani Sokolskog Doma u Sušaku.

IZLET UDRUŽENJA »ISTRA-TRST-GORICA« IZ BEOGRADA NA OPLENAC

Za Duhove 9 juna o. g. priredjuje udruženje »Istra-Trst-Gorica« iz Beograda zajednički izlet za svoje članove na Oplenac. Istog dana stići će na Oplenac i članovi emigrantskih društava »Soča« i »Tabor« iz Ljubljane. Preporučuje se svim članovima beogradske emigracije da se u čim većem broju prijave za ovaj izlet. Potanje informacije uputit će se još i pismeno.

IZ SEKCIJE ZA MEDJUSOBNU POMOĆ DRUŠTVA »ISTRA« U ZAGREBU.

U nedjelju dne 2 juna u deset sati prije podne održati će se članski sastanak, na koji pozivamo sve članove i prijatelje sekcije. Pošto je na dnevnom redu izbor novog pročelnika i diskusija o pojedinim kolima i promjeni pravilnika, molimo da dodje članstvo u što većem broju. Odbor.

U FOND »ISTRE«

Budač Alojzij, željezničar —
Zalog pri Ljubljani . . . din 10.—
U prošlom broju objavljeno . . . din 37 196 60

Ukupno din 37 206 60

Primili smo od naše povjerenice za Ameriku g. Mary Vidošić jedan dolar za prodani Jadranski i mali kalendar Soča Hvala.

NAŠI POKOJNIKI

† IVAN KAMBIČ.

V torek dne 14. t. m. so pokopali v Ljubljani upokojenega šolskega upravitelja g. Ivana Kambiča, ki je preminul v nedelju 12. t. m. po dolgotrajni bolezni v 72 letu. Pokojnik je bil po rodu iz Bele Krajine. Šolal se je v Novem mestu. Učiteljske je dovršil v Ljubljani leta 1885. Služboval pa je od vsega začetka in skoraj do upokojitve v današnjem Zasedenem ozemlju. Prvo službeno mesto je dobil v Razdrtem, od tu je bil po enoletnem službovanju premeščen v Ustje pri Ajdovščini, kjer je poučeval 37 let. Ostal je v Ustju tudi po prihodu Italijanov. Leta 1932. je moral zapustiti svoje službeno mesto. Učiteljevanje je zaključil v Črešnjevcu v Beli Krajini, kjer je bil leta 1925. upokojen kot šolski upravitelj. Pokojniku, ki je skoro polovico svojega življenja preživel med našim ljudstvom v Vipavski dolini, naj bo lahka zemlja. Preostali naše sožalje! — (Agis.)

† O. STANISLAV REBEC.

Dne 25. t. m. je umrl v celjski bolnišnici član samostanske družine o. kapucinov v Celju g. p. Stanislav Rebec. Rodil se je leta 1861. na Velikem Ubelskem pri Postojni. Po precej nemirnem življenju v domačem kraju je prišel šele 21 let star v Malo Azijo, kjer je študiral v Smirni gimnazijo. Ko je opravil vse bogoslovne študije je deloval potem kot grški pridigar in misionar na otoku Kios, kot francoski pridigar v Smirni, v Carigradu pa kot profesor na gimnaziji je poučeval italijansko, francosko in latinsko. V času velike grško-turške vojne je pribežal v Rim in nato v Trst, potem pa je prišel v Celje, kjer je prevzel dušno skrbstvo v tamkajšnji bolnici. Bil je vsestransko izobražen, obvladal je popolnoma sedem jezikov, med temi tudi turškega. Naj mu sveti večna luč! (Agis.)